

...

EN PLOTS IS

alles anders

Auteurs: Leen Lemmens - Ann Vandemaele - Johan Vanloo
Coördinatie: Mai Van Loon
Advies: Helmut Paris - Dirk Verhoeven

Met dank aan:

Revalidatiecentrum Pulderbos, Belgisch Instituut voor de Verkeersveiligheid vzw, AVNet en prof. Jan Pauwels (KU Leuven), VRT, TV Limburg, Ring TV, Mané vzw, Gerwinde Vynckier, Peter D'Hondt, Kon. Atheneum De Wingerd (Overpelt), vzw Zebra en Eddy Allcock.

In het bijzonder dank aan:

Herlinde Van Bockrijck, Erwin en Véronique Bielen-Houben, Jean-Pierre Goetghebuer, Dries De Smedt, Pieter Corveleyn, Jannick Peeters en ouders, Lennert Motmans en ouders, Sabine Cocquyt, Willy Kerremans, Annemiek Van Rhijn en Stijn Van Hoeck.

VAN IN

Vlaamse overheid

Vlaamse Stichting
VERKEERSKUNDE

'... en plots is alles anders' bestaat uit:

- een dvd
- een handleiding voor de leraar inclusief leerlingenmateriaal

Deze dvd is een realisatie van de afdeling BMV van de Vlaamse overheid en de Vlaamse Stichting Verkeerskunde.

Supervisie:

Vlaams Ministerie van Mobiliteit en Openbare Werken
Departement Mobiliteit en Openbare Werken
Afdeling Beleid Mobiliteit en Verkeersveiligheid
Koning Albert II-laan 20 bus 2
1000 Brussel
mobiliteit.verkeersveiligheid@vlaanderen.be

In samenwerking met:

Vlaamse Stichting Verkeerskunde
Louizastraat 40
2800 Mechelen
015/44 65 50
info@verkeerskunde.be

Omslagontwerp en lay-out: Wendy De Haes

Tekeningen: Dirk Vandamme

Productie dvd: Videohouse nv, Luchthavenlaan 22, 1800 Vilvoorde

Productie handleiding: Uitgeverij Van In, Nijverheidsstraat 92/5, 2160 Wommelgem

Verantwoordelijke uitgever:

ir. Fernand Desmyter
Secretaris-generaal
Departement Mobiliteit en Openbare Werken

D/2009/3241/047

© Vlaamse overheid

De uitgever heeft ernaar gestreefd de relevante auteursrechten te regelen volgens de wettelijke bepalingen. Diegenen die desondanks menen zekere rechten te kunnen doen gelden, worden verzocht zich tot de uitgever te wenden.

Ten geleide ...

Aandacht besteden aan verkeersveiligheid en jongeren gevoelig maken voor de gevolgen van een verkeersongeval is belangrijk. Jongeren zijn immers een kwetsbare groep in het verkeer. Leeftijdsgenoten kunnen ook veel betekenen voor de vriend of klasgenoot die een verkeersongeval meemaakt. Met de dvd '... en plots is alles anders' en de bijbehorende handleiding zorgt de afdeling Beleid Mobiliteit en Verkeersveiligheid van de Vlaamse overheid voor een waardevol instrument.

De getuigen die aan het woord komen, raakten allemaal betrokken bij een ernstig verkeersongeval. Misschien zit er ook in uw klas een jongere die geconfronteerd werd met een ongeval. Misschien maakte hij zelf een ongeval mee, of kent hij een slachtoffer. Praten over verkeersveiligheid en de gevolgen van een verkeersongeval kan emoties en vragen losmaken waar je als leerkracht niet meteen een antwoord op hebt. De gevolgen van een verkeersongeval zijn immers omvangrijk. Rondpunt en ZEBRA zijn organisaties die je kunnen helpen om wanneer nodig hierover de juiste informatie en hulp te vinden. Veel succes alvast met dit pakket.

Lieve Stappers, AFGEVAARDIGD BESTUURDER ZEBRA
Astrid Rubbens, COÖRDINATOR RONDPUNT

Rondpunt **Steunpunt Verkeersslachtoffers**

Diksmuidelaan 50
2600 Berchem
03 312 85 11
info@rondpunt.be
www.rondpunt.be
www.watnaeenverkeersongeval.be

ZEBRA **Bondgenoot van kinderen van de weg**

Bondgenotenlaan 134
3000 Leuven
016 31 91 10
info@zebraweb.be
www.zebraweb.be

Didactische verwerking van de dvd

De dvd ... **en plots is alles anders** confronteert de kijker met slachtoffers van een verkeersongeval. Dat gebeurt op een realistische manier door getuigenissen, niet door harde beelden met een choquerende duiding of veroordeling van daders.

Uiteraard is een dergelijke gevoelige materie *niet* bedoeld als toevallig kijkmateriaal om een les op te vullen. Het is heel *belangrijk* dat de dvd bekeken wordt met de leraar en een *voor- en nawerking* krijgt.

Deze didactische verwerking biedt een gepaste inleiding van de dvd en een *vakoverschrijdende werking* rond verkeer. Het gaat niet om een lessenreeks die kennis of leerstof met evaluatie tot doel heeft. Evenmin is het de bedoeling om de jongeren expliciete lessen mee te geven over gedrag in het verkeer of de gevolgen van onverantwoord gedrag te 'leren'.

Wel hopen we dat jongeren, door hun een breed kader van diverse onderwerpen aan te reiken, nadenkend gaan kijken naar een zaak waar iedereen zowat elke dag mee geconfronteerd wordt: het verkeer. Via concrete situaties voelen leerlingen zelf de impact van mobiliteit aan en beseffen ze wat verkeersveiligheid met hun eigen leven en dat van anderen te maken heeft. We durven erop rekenen dat jongeren hun eigen weg in het verhaal vinden en meer reflecteren over hun deelname aan het verkeer, om op die manier tot een beter en verantwoord gedrag te komen.

Daarnaast is er aandacht voor het omgaan met pijnlijke emoties. Ook praktische taalvaardigheden zoals interpreteren van statistieken en correct argumenteren kunnen inge oefend worden.

Zoals uit het overzicht blijkt, zijn er onderwerpen die in meerdere lessen aan bod kunnen komen. Om overlappingen te vermijden is het aan te raden dat één leraar de praktische afspraken op zich neemt: in welke les kijken de leerlingen naar de dvd, in welke vakken komt een verdere verwerking aan bod ...

De leraar is hier geen lesgever in de klassieke zin van het woord: iemand die zaken aanleert of oplegt. Wel een coach, moderator die zelf achter het verhaal staat en af en toe ook gewoon deelneemt aan gesprekken of getuigt.

Vakoverschrijdend lesmateriaal bij de dvd ... en plots is alles anders

Voor- en nawerking zijn bij deze dvd essentieel.

A DVD: KORTE INTRO – KIJKEN – NABESCHOUWING

Titel	Doelgroep	Blz.
1 ... en plots is alles anders	aso – tso → Nederlands / godsdienst / zedenleer	hl. 7 wb. 10
2 (On)geluk	bso → PAV / MAVO	hl. 13 wb. 16

B VERDERE VERWERKING (NAAR KEUZE)

Titel	Korte omschrijving	Doelgroep	Blz.
3 Een rood landkaartje tussen de straatstenen	Poëzie over verlies	aso – tso → Nederlands	hl. 20 wb. 22
4 Cijfers en statistieken i.v.m. verkeer	Wat betekenen de cijfers en statistieken die elke dag op ons afkomen?	aso – tso → Nederlands	hl. 23 wb. 25
5 Debatteren over stellingen i.v.m. verkeer	Wat denk ik over verkeer? Is mijn mening wel gebaseerd op goede argumenten?	aso – tso → Nederlands	hl. 28 wb. 30
6 De farizeeër in ieder van ons	Hoe (ver)oordelen we? Hoe gedraag ik me tegenover mensen met een handicap?	aso – tso → Nederlands / godsdienst / zedenleer / gedragswetenschappen	hl. 34 wb. 36
7 Over schuld en verantwoordelijkheid	Is het jouw schuld? Is het jouw verantwoordelijkheid?	aso – tso → Nederlands / godsdienst / zedenleer / gedragswetenschappen	hl. 39 wb. 41
8 Is vergeven ook vergeten? Is vergeten ook vergeven?	Hoe moeilijk is vergeven? Moet je alles en iedereen vergeven?	aso – tso – bso → godsdienst / zedenleer / gedragswetenschappen / PAV	hl. 47 wb. 49
9 Beperkte vrijheid?	Rechten die op het spel staan	bso → PAV / MAVO	hl. 52 wb. 56
10 Eerste hulp bij ongevallen	Hoe verwittig ik de hulpdiensten?	tso – bso → Nederlands / PAV / MAVO	hl. 59 wb. 60

... en plots is alles anders

Hoe mensen hun leven in één klap veranderd zagen.
Wat betekent verkeersveiligheid voor mij?

Aantal lestijden	2
Eindtermen Ned. aso – tso	2 // 4 // 9
Vakoverschrijdende eindtermen	ME 7

Lestips

De dvd focust op de slachtoffers en hun omgeving. Na de uitleg over het ongeval en het deel over de gevolgen voor het slachtoffer en zijn/haar omgeving, gaat het in het laatste deel van de dvd ook over de toekomst. In de dvd wordt nauwelijks stilgestaan bij de schuldvraag. Het gaat hier niet over daders of oorzaken, wel over echte mensen die hun leven in één klap veranderd zagen.

Volg de instructies van de werkbladen.

Bij opdracht 3 kan de leraar eventueel zelf getuigen over een verkeersongeval en misschien daardoor ook de aanzet geven om leerlingen over een meegemaakt ongeval te laten getuigen. Houd er rekening mee dat het voor leerlingen zeer emotioneel kan zijn.

TIP 1 Een opzoekopdracht

(bv. in samenwerking met het vak sociale wetenschappen / psychologie / ...)

Op een gegeven moment zegt kinesist Stijn Van Hoeck: 'Jannick heeft door zijn ongeval hersenbeschadiging opgelopen. Nu zijn we door middel van motoriek die hersenen terug aan het trainen.'

Hoe kan dat? (= eventueel een opdracht voor een mini-GP)

Eventueel kan het ook interessant zijn m.b.t. dit onderwerp een kinesist uit te nodigen.

TIP 2 Een ervaringsopdracht

Erwin zet in de dvd **met één hand** koffie met zijn espressoapparaat. Dat is niet zo vanzelfsprekend. Laat de leerlingen aan den lijve ondervinden hoe beperkt je bent als je alles met één hand (of met je 'andere' hand) moet doen. Mogelijke opdrachten kunnen zijn:

- schoenen (al dan niet met veters) aan- en uittrekken;
- naar het toilet gaan;
- je jas, muts, sjaal en handschoenen aan- en uittrekken;
- een cd opzetten;
- iets uit je schoeltas halen.

Bij wijze van uitbreiding kunnen de leerlingen op school een rolstoelparcours afleggen, bv. hun normale 'reisweg' als ze 's morgens de school binnengaan (bv. eerst naar de kluisjes, dan aanschuiven aan het leerlingensecretariaat, naar het klaslokaal gaan of zaken als aanschuiven voor een maaltijd in de refter, naar de toiletten gaan ...).

Achteraf kunnen de leerlingen hun ervaringen neerschrijven. Wat vond je het moeilijkst om te doen? Waarom? Wat is helemaal niet gelukt? Welke 'hulpmiddelen' heb je ingezet? Hoe probeerde je toch je doel te bereiken? Wanneer voelde je je ontmoedigd?

Oplossingen

OPDRACHT 1

Persoonlijke antwoorden

OPDRACHT 2

- *Hij ging bij vrienden slapen. We waren gerust.*
Willy Kerremans, vader van de verongelukte Bart

Ouders maken zich vaak zorgen als hun zoon/dochter 's nachts onderweg is (naar huis), maar als hij/zij bij vrienden blijft slapen, moet hij/zij 's nachts die gevaarlijke weg niet afleggen. Daardoor maken ouders zich minder zorgen.

- *Dat is een heel laffe daad. Daar zitten wij nog elke dag mee gewrongen.*
Willy Kerremans, vader van de verongelukte Bart.

Omdat de chauffeur na de aanrijding vluchtmisdrijf pleegde, kunnen de ouders van Bart het ongeval niet verwerken. De 'dader' rijdt nog rond, kan nog ongevallen veroorzaken ...

- *Ik heb geen wraak of haat.*
Verkeersslachtoffer Erwin Bielen.

Het zou begrijpelijk zijn dat je als verkeersslachtoffer wraak- of haatgevoelens koestert tegenover de veroorzaker van het ongeval, maar bij Erwin is dat niet zo.

- *Hij heeft wel niets, maar wij worden er iedere dag mee geconfronteerd.*
Verkeersslachtoffer Erwin Bielen.

De chauffeur die het ongeval veroorzaakte, heeft er niets aan overgehouden. Maar het onschuldige slachtoffer zit ermee.

- *Ik zit al 33 jaar. Dat is niet leuk, dat is nooit leuk en dat zal ook nooit leuk worden.*
Verkeersslachtoffer Jean-Pierre Goetghebuer.

Een rolstoel went nooit, want je hebt constant pijn.

- *En op den duur heb je het gevoel dat je alleen bent op de wereld, dat je niet meer bestaat voor de rest van de klas en dat is een behoorlijk teleurstellend, behoorlijk verdrietig gevoel.*
Verkeersslachtoffer Dries De Smedt.

Als een kind lang in het ziekenhuis moet blijven na een ongeval komen de klasgenootjes steeds minder op bezoek en op den duur zijn ze je vergeten. Als een slachtoffer dan bovendien ook niet meer dezelfde capaciteiten blijkt te hebben als voordien, is die vaak snel afgeschreven in de vroegere vriendenkring.

- *Ons leven zoals we het kenden van voor zijn ongeval, dat bestaat eigenlijk op dit moment niet meer.*

De ouders van verkeersslachtoffer Lennert.

Hun leven staat volledig in functie van werken, snel eten en dan naar Lennert.

- *Ieder weekend krijgt ge de maandag de weekendaccidenten en ik denk dan altijd rolstoel, rolstoel, rolstoel ... Waarom zeggen ze dat niet?*

Verkeersslachtoffer Jean-Pierre Goetghebuer.

In de krant staat 'zwaargewond', maar deze term dekt een veel ergere lading. Vaak betekent 'zwaargewond' dat het slachtoffer voor de rest van zijn/haar leven in een rolstoel moet doorbrengen.

- *Uw leven kan van de ene op de andere seconde omkeren, en het is onomkeerbaar, het is zo ...*

Verkeersslachtoffer Jean-Pierre Goetghebuer.

Door een ongeval kan je leven helemaal veranderen en je kunt de klok niet terugdraaien. Het kwaad is geschied.

- *You've only got one shot.*

Willy Kerremans, vader van de verongelukte Bart.

Je hebt maar één kans. Het kan tijdens een eerste verkeersongeval al met je gedaan zijn.

OPDRACHT 3

Persoonlijke antwoorden

De dvd maakt opvallend veel gebruik van grijstinten, valse kleuren. Ook de seizoenen getuigen weinig van kleurenpracht en overdaad. Alles is sober in beeld gebracht en de beelden stralen weinig vrolijkheid uit. Dat sluit aan bij de sfeer.

... en plots is alles anders

1 Intro

OPDRACHT 1

- Waaraan denk je als je de titel '... en plots is alles anders' leest? Schrijf hier de zaken die spontaan in je opkomen.

- Noteer hier de ideeën van je klasgenoten.

- Je krijgt een dvd met die titel te zien. De dvd heeft te maken met verkeersveiligheid. Wat betekent verkeersveiligheid voor jou? Wat heeft het met jou te maken?

OPDRACHT 2

Hieronder lees je enkele citaten. Ze komen van verkeersslachtoffers en mensen uit hun directe omgeving. Zeg van elk citaat van wie het zou kunnen komen.

En wat zou de spreker met die woorden (kunnen) bedoelen?

De laatste kolom vul je aan bij opdracht 3.2.

citaat	afkomstig van	bedoeling	naam
Hij ging bij vrienden slapen. We waren gerust.			
Dat is een heel laffe daad. Daar zitten wij nog elke dag mee gewrongen.			
Ik heb geen wraak of haat.			
Hij heeft wel niets, maar wij worden er iedere dag mee geconfronteerd.			

Ik zit al 33 jaar. Dat is niet leuk, dat is nooit leuk en dat zal ook nooit leuk worden.			
En op den duur heb je het gevoel dat je alleen bent op de wereld, dat je niet meer bestaat voor de rest van de klas en dat is een behoorlijk teleurstellend, behoorlijk verdrietig gevoel.			
Ons leven zoals we het kenden van voor zijn ongeval, dat bestaat eigenlijk op dit moment niet meer.			
Ieder weekend krijgt ge de maandag de weekendaccidenten en ik denk dan altijd rolstoel, rolstoel, rolstoel ... Waarom zeggen ze dat niet?			
Uw leven kan van de ene op de andere seconde omkeren, en het is onomkeerbaar, het is zo ...			
You've only got one shot.			

2 Na het kijken

OPDRACHT 3

1 Evalueer de dvd '... en plots is alles anders' door op de onderstaande vragen een eerlijk antwoord te formuleren.

- Getuigenissen van jongeren in een discotheek zijn de inleiding op de dvd. Waarover dacht je aanvankelijk dat de dvd zou handelen?

- Welke getuigenis(sen) heeft (hebben) je gegrepen? Waarom?

- Wat voelde je allemaal toen je naar de dvd keek? Waarom die gevoelens? Kun je erover vertellen?

- Welke kleuren kwamen vaak in de dvd voor? Welk seizoen? Heeft dat misschien een betekenis?

- In het verhaal van alle slachtoffers zat 'verkeer' als een rode draad verweven. En toch was hun verhaal telkens 'anders'. Hoe?

- Zijn er verkeersongevallen die in jouw leven ook heel wat teweeggebracht hebben?

2 De volgende mensen komen in de dvd aan het woord:

Willy Kerremans, vader van Bart die 5 jaar geleden dodelijk verongelukte
Herlinde Van Bockrijck (42), ongeval op haar 21ste
Erwin Bielen (32), motorongeval op zijn 25ste
Jean-Pierre Goetghebuer (62), ongeval op zijn 28ste
Pieter Corveleyn (27), arts, ongeval op zijn 18de
Jannick Peeters (12), ongeval op zijn 11de
Lennert Motmans (15), ongeval op zijn 14de
Heidi Melotte en Stephan Motmans, Lennerts ouders
Dries De Smedt (27)
Sabine Cocquyt, moeder van Dries
Veronique Houben, vrouw van Erwin

- Schrijf hun naam bij het juiste citaat in opdracht 2. Noteer ook kort wat ze met die zin(nen) bedoelen.
- Wat vind je het meest treffende citaat? Waarom?

3 Lees nog even je antwoord op de laatste vraag van opdracht 1. Formuleer nu opnieuw een antwoord op de vraag: Wat heeft verkeersveiligheid met jouw leven te maken?

LES 1
LES 2
LES 3
LES 4
LES 5
LES 6
LES 7
LES 8
LES 9
LES 10

(On)geluk

Hoe een ongeval een leven (levens) totaal ondersteboven kan gooien
Wat als mijn leven er ook plots anders zou uitzien?

Aantal lestijden	4
Eindtermen PAV	4 // 5 // 6 // 20
Vakoverschrijdende eindtermen	LL 3,4 // LL 3,15 // SV 3,4 // SV 3,6 // SV 3,10 // BZ 3,10 // BZ 3,17 // GZ 3,5 // GZ 3,6 // GZ 3,9 // ME 3,7 // ME 3,11

Lestips

Het is heel belangrijk (indien mogelijk) vooraf na te gaan in hoeverre de leerlingen al geconfronteerd werden met verlies.
Na de lessenreeks moeten de leerlingen nog durven dromen van een mooie toekomst.
Benadruk vooral de hoop die leeft bij de verkeersslachtoffers en hun omgeving.

Instap

Zet de volgende tekst op bord of projecteer hem. Maak zo een link met dromen.

Je ziet de dingen en je zegt:

'Waarom?'

Maar ik droom dingen die

er nog nooit geweest zijn

en ik denk: 'Waarom niet?'

G.B. Shaw

OPDRACHTEN 1 EN 2

De leerlingen zoeken uit wie ze zijn, hoe ver ze nu staan, wat ze willen bereiken in de toekomst. Een aantal van hun dromen zijn haalbaar, andere misschien niet. In je dromen is de toekomst meestal positief.

OPDRACHT 3

Verwijs naar de titel van de lessenreeks.

OPDRACHT 4

Via een getuigenis leg je de link met verkeersongelukken.

OPDRACHT 5

Schrijf de statements van opdracht 5 op grote vellen papier. Verdeel de klas in vier groepjes: elk groepje vult een citaat aan met bedenkingen. Daarna schuiven de groepen door. Tot slot worden alle bedenkingen klassikaal overlopen.

Bekijk dan pas de dvd.

OPDRACHT 6

- Nog voorbeelden van gevoelens:
opstandigheid – melancholie – agressie – kracht – kwetsbaarheid – wraak – gebroken zijn – zich opgejaagd voelen – (on)veiligheid – futloosheid – kwaad – verbitterd – tederheid – verward – down – afschuw – ...
- Kringgesprek:
 - a Waarover dacht je, na het bekijken van de intro, dat de dvd zou handelen? (Dit kan ook meteen na het bekijken van de intro gevraagd worden.)
 - b Welke getuigenis greep jou het meest aan? Waarom?
 - c Wat betekent de dvd voor jou? Zijn er zaken waarover jij nu gaat nadenken?
- De meeste antwoorden zijn persoonlijk. Het is wel belangrijk dat de leerlingen hun mening kunnen duiden. Hun argumentering moet logisch zijn. Duidelijke afspraken rond het recht op een eigen mening en luisterbereidheid zijn belangrijk bij het kringgesprek.

OPDRACHT 7

Mogelijke tips om met verdriet om te gaan:

- Vertel over je gevoelens bij het verlies met behulp van foto's.
- Maak een tekening.
- Laat je gaan en huil eens goed uit.
- Brand een kaarsje en maak je volledig leeg. Laat je tot op de bodem zinken en vind de kracht om je weer af te duwen naar de oppervlakte toe. Gun jezelf vooral veel tijd en rust.

OPDRACHT 8

Leeftijdgenoten kunnen je vaak beter helpen, omdat ze jouw wereld beter begrijpen. Ook klasgenoten kunnen veel betekenen voor elkaar.

OPDRACHT 9

Etiquetteregels:

- Richt je tot de rouwende met wie je de nauwste band hebt.
- Vermijd opvallende kleuren bij de keuze van een kaartje of briefpapier.
- Een handgeschreven tekst is persoonlijker en komt warmer over.
- De lengte is niet belangrijk.
- Het is belangrijk de naam van de overledene te vermelden.
- Druk oprecht je medeleven uit, laat weten dat je betrokken voelt bij het verlies.

OPDRACHT 10

Uit de positieve aanpak van de slachtoffers en hun omgeving moet blijken dat geloof en hoop in de toekomst belangrijk is en tot prachtige resultaten leidt. Waaraan merk je dat de volgende mensen nog hoop hebben en blijven dromen: Erwin en Véronique, Willy Kerremans, Jean-Pierre Goetghebuer, Herlinde, Lennert?

Uitstap

Het citaat waarmee de les gestart werd, kun je hier herhalen om duidelijk te onderstrepen dat jongeren moeten durven dromen.

Leestips

Hieronder vind je een (onvolledige) lijst van boeken rond risicogedrag en verkeersslachtoffers. Dit is eventueel een hulpmiddel om aan de leerlingen aan te reiken, als verwerking van hun verdriet of om het bespreekbaar te maken.

'Verkeerd moment, verkeerde plaats' – Luc Descamps

Waar gebeurt verhaal van een jong verkeersslachtoffer dat uit een diepe coma ontwaakt.

'Over-hoop' – Sabine Cocquyt

Dit boek neemt een kijkje in een aantal gezinnen om te ontdekken wat de gevolgen zijn van een zwaar ongeval met een slachtoffer.

'Zonder afscheid' – Wim Geysen

Over kinderen die 'tot straks' zeggen, maar nooit meer zullen thuiskomen.

'Kinderen van de weg' – Betty Mellaerts

Bundel verhalen van verkeersslachtoffers. Ze vertellen over hoe ze omgaan met pijn en verdriet en hun toekomst weer vorm geven.

'De hoofdprijs' – Herman Van Campenhout

Een snelheidswedstrijd loopt anders af dan gehoopt.

'Wolken en een beetje regen' – Marc Hendrickx en Dirk Dobbeleers

Enkele jongeren hebben de pest aan wetten en regels. Een modern drama dat iedereen kan overkomen, tegen een achtergrond van BMX-cross, graffiti, hardcore.

Een interessante film is: 'La stanza del figlio': over het verdriet van een gezin wanneer de zoon overlijdt door een ongeval.

(On)geluk

1 Jong en idealistisch

OPDRACHT 1

Wie ben je? Wat drijft je? Markeer in deze getuigenissen wat past bij jouw toekomstdroom.

- Mijn vriend en ik lopen door het park. Het is mooi weer en we gaan op een bankje bij het water zitten. De lucht ruikt naar herfst en suikerbieten. Af en toe komen een paar uitgebluste marathonlopers voorbij strompelen. We praten over de toekomst, over werk, een huis, een tuin, een bad, een auto, op vakantie naar Cuba, naar New York, naar Rome en Barcelona, onze carrières, vrienden die nu allemaal gaan samenwonen, onze relatie: het verleden en de toekomst. Het is fijn zo samen op een bankje bij het water. Ik leg mijn hoofd op zijn schouder: wat is het toch heerlijk om te dromen over wat er allemaal nog komen gaat ...
- Ik zou heel graag voor een langere tijd (6 maanden of zo) naar het buitenland gaan wonen, bij voorkeur in Australië. Verder wil ik ooit nog eens een roman schrijven. Voor de rest the usual: gelukkig zijn, mooi huisje, liefde, blablabla.
- Mijn toekomstdroom: ik met basgitaar, piercings en tatoeages waar ik nu nog geen geld voor heb, een schattige vriendin, ergens wonend in Parijs, luisterend naar geweldige muziek en spelen in een leuk bandje ... ja, en nog veel meer eigenlijk.
- Pffff ... toekomstdromen ...
- Natuurlijk wil ik een suuuuuper groot mooi huis, en ik heb er al eentje in gedachten: yes!
- Ik wil ook trouwen met een heel lieve, zorgzame, leuke knappe man, maar ik weet nog niet of ik kinderen wil, want dan wordt mijn leven wel heel erg druk, en kinderen, tja, ze zijn wel lief, maar je zit er je HELE leven aan vast! Weet je wel hoe lang?
- Ik wil nog heel veel reizen, veel uit eten gaan, met vrienden samen zijn ... pffff, als ik zo bezig ben wil ik wel heel veel hè: maar ik wil het allemaal echt ontzettend graag en ik werk er heel hard voor (nu al).

OPDRACHT 2

Toekomstplannen / toekomstdromen. Denk even na over deze items:

- Hoe ziet jouw onmiddellijke omgeving er over 5 à 10 jaar uit? (privé/zakelijk)
- Hoe zie jij je rol hierin over 5 à 10 jaar? (privé/zakelijk)
- Wat zou je daaraan willen veranderen, moest je kunnen?
- Teken op de volgende bladzijde een mindmap waarin je jouw toekomstdromen, hoe gek ook, weergeeft.

2 Zijn dromen bedrog?

OPDRACHT 3

De titel van dit thema suggereert dat het met een droom soms kan mislopen. Waardoor kan het mislopen?

OPDRACHT 4

Lees deze getuigenis.

Twee jaar geleden, op een zomerse zaterdagmorgen, sloeg voor ons het noodlot toe. Mijn man en dochter vertrokken na een stevig ontbijt richting Oost-Vlaanderen naar een zaak van tweedehandse wagens. Mijn dochter, net afgestudeerd, wilde een wagen kopen om naar het werk te gaan en had deskundige raad nodig. Ik zag hen vertrekken, maar ze kwamen nooit meer terug ... Wegens wegenwerken waren er heel wat files. Ook zij stonden aan te schuiven in de file toen een bestelwagen op hen inreed ... Plots was voor ons het leven anders. Al onze toekomstplannen vielen in duigen: de gezellige oude dag met mijn man aan mijn zijde, de gemaakte trouwplannen en de nieuwe job van onze dochter, de gezamenlijke vakanties ... Kerstmis en alle andere momenten zijn nooit meer als voorheen ...

Waardoor liep het hier mis?

3 ... en plots is alles anders

OPDRACHT 5

Lees deze citaten over verkeer en noteer telkens wat die bij jou oproepen.

- Snelheid overheerst alles in deze haastige wereld.

- Deze maatschappij is handicapverwekkend.

- Het verkeer is de spiegel van de maatschappij.

- En plots is alles anders ...

OPDRACHT 6

Bekijk de dvd en werk daarna aan deze opdrachten.

- Omcirkel maximaal drie gevoelens die de dvd bij jou oproept.
woede – onbegrip – verdriet – schuld – begrip – machteloosheid – angst – spijt – ergernis
– onverschilligheid – medelijden – ontgoocheling – depressiviteit ...

- Noteer de getuigenis die jou het meest aangreep. Schrijf ook op waarom.

- Lees de volgende citaten (uit de dvd) en bespreek met je buur wat die bij jullie oproepen.
Bespreek daarna klassikaal.

- Toekomstplannen houden je vaak op de been.
- You only get one shot, one life!
- Het is een kunst, maar ook een noodzaak te relativieren, banaliseren.
- En plots is alles anders ... als een tornado door je leven gaat ...

* Kringgesprek

4 Chaos in je hoofd

OPDRACHT 7

Iemand die je goed kent, werd getroffen door een verkeersongeval. Allerlei vragen gaan door je hoofd. Je wordt overmeesterd door heel wat gevoelens. Hieronder vind je enkele tips om met je verdriet om te gaan.

Schrijf wat je voelt neer op papier.

Beluister muziek.

Zoek mensen op die er voor je zijn en kunnen luisteren.

Reageer je (eventuele boosheid) af door te sporten.

Noteer zelf nog drie andere tips.

OPDRACHT 8

Als je zo verdrietig bent, verwacht je veel van je vrienden om je heen. Lees eerst deze bedenkingen rond het verwerken van verdriet en rouw. Bespreek daarna met elkaar wat je hierover zelf kwijt wilt.

Op sommige momenten wordt het een echte warboel in je hoofd. Ben je nog normaal of ben je gek geworden?

Verdriet bij verlies kan vriendschap of familiebanden hechter maken, maar ook stukmaken. Ga elkaar nooit uit de weg, probeer te praten.

Anderen reageren ontwijkend en vermijden elk gesprek.

Hulp zoeken is soms echt nodig. Iedereen verwerkt verdriet anders. Bij sommige mensen is het moeilijk om dit verdriet zonder professionele hulp een plaats te geven.

Vaak weten mensen niet hoe ze moeten reageren. Sommige vrienden zijn zo onzeker omdat ze je niet willen kwetsen, dat ze aldoor over je verlies willen spreken, ook wanneer jij geen zin hebt.

Alcohol en drugs kunnen voor heel korte tijd de pijn verdoven, maar ze staan een goede verwerking in de weg.

Het verbaast je soms hoe anders de anderen reageren op verdriet.

Probeer stap voor stap alles in je leven opnieuw een plaats te geven, los van het oordeel van anderen.

Er is geen reden om je schuldig te voelen wanneer je leuke dingen doet. Lachen mag, dat wil niet zeggen dat je verdriet over is.

OPDRACHT 9

Schrijf hieronder een boodschap van medeleven bij het verlies van een familielid van je beste vriend(in).

5 Samen weer op weg

OPDRACHT 10

Niet altijd loopt een ongeluk even tragisch af. Waaraan merk je uit de getuigenissen op de dvd dat, niettegenstaande de plotse verandering in hun leven, die mensen blijven werken aan hun toekomst?

Je ziet de dingen en je zegt: 'waarom?'
Maar ik droom dingen die er nog nooit geweest zijn en ik denk 'waarom niet?'
(G.B. Shaw)

Een rood landkaartje tussen de straatstenen

Poëzie over verlies

Aantal lestijden	1
Eindtermen Ned. aso – tso	21 // 22 // 23 // 24 // 27
Vakoverschrijdende eindtermen	ME 7

Lestips

De klemtoon ligt hier uiteraard niet op de poëzietheorie, maar wel op het inhoudelijke van de gedichten en hoe de leerlingen ze aanvoelen. De gevoelens van de ik en de eventuele link met de werkelijkheid staan hier centraal.

Deze les kan bij de leerlingen heel wat gevoelens losmaken.

Het feit dat je als leerkracht zelf ook getuigt over een ongeval(ervaring) kan zeker een meerwaarde betekenen.

Instap

Schrijf '... en plots is alles anders' op het bord. De leerlingen brainstormen met z'n tweeën over situaties waarin de zin van toepassing kan zijn.

De leerlingen schrijven hun ideeën met kernwoorden op het bord, bv. echtscheiding, einde van een relatie, begin van een relatie, ongeval, ziekte ...

Laat de leerlingen nu één onderwerp van het bord kiezen. Ze verzinnen minimaal acht korte zinnen die uit de mond van één persoon die in die situatie zit, zouden kunnen komen. Bv. Had ik het maar anders aangepakt.

De leerlingen vinden een logische volgorde voor die zinnen. Ze schrijven ze in strofen onder elkaar. Dat kan een gedicht zijn. Ze verzinnen er een titel bij en ondertekenen met hun namen of pseudoniemen.

Volg de instructies op de leerlingenbladen.

Opdrachten, ideeën en toelichting bij de gedichten

Je kunt de vier gedichten klassikaal (laten) voorlezen en telkens samen met de leerlingen de inhoud verduidelijken. Bij drie van de vier gedichten stellen we ook een creatieve opdracht voor. De leerlingen kunnen één van die drie opdrachten kiezen en daar zelfstandig of met z'n tweeën aan werken.

Het gedicht 'een scherpe bocht'

Een mogelijke opdracht voor de leerlingen: zoek beelden op Google of maak zelf foto's en schik die tot een PPP met de verzen van het gedicht erin verwerkt.

Het gedicht 'Bericht'

Laat de leerlingen het gedicht opnieuw schrijven vanuit het standpunt van de moeder.

Het gedicht 'Op de vlucht voor een landkaartje'

Dit gedicht is heel erg 'visueel'. Laat de leerlingen een (storyboard voor een) videoclipje bij dit gedicht maken. Inspiratie kunnen ze opdoen op www.poetryinmotion.nl.

Het gedicht 'Ik mis de linkshandige'

Je kunt deze vragen bij het gedicht stellen: Hoe voelt de ik zich? Wat heeft zij meegemaakt? Wat is er gebeurd?

Heeft de ik het verlies al verwerkt, denk je? Waaruit leid je dat af?

Laat de leerlingen in de biografie van Anna Enquist zoeken naar biografische gegevens en achtergrond bij het gedicht.

- In 2004 verscheen De tussentijd van Anna Enquist, een reactie op het ongeluk van haar dochter, die op de Dam in Amsterdam werd omvergereden door een vrachtwagen zonder dodehoekspiegel en overleed. De bundel is dan ook opgedragen 'In memoriam mijn dochter Margit (1974-2001)'. Er zijn zes afdelingen: 'Verloop van tijd', 'Op reis', 'Berichten', 'Intussen', 'Muziek, muziek' en 'Maak haar een plaats'.

Functioneel schrijven

Laat de leerlingen een bemoedigend kaartje schrijven naar één van de mensen die in de dvd aan bod kwamen. Geef hun de volgende tips:

- Kies een aangepaste foto voor op de voorkant.
- Zoek een passend gedicht voor op de linkerbinnenzijde.
- Op de rechterbinnenzijde schrijf je minimaal tien regels.

Gedichten lees je o.a. op <http://www.leestafel.info/Poezie/productssimple80.html>

Een rood landkaartje tussen de straatstenen

een scherpe bocht
goed voor een vlakke dood
een drempel
die uit argeloosheid steekt
door het rillend hart
van te jong leven
en te vroeg
alle strijdlustigheden
staakt
en bevend kijken
hoe bloed
door het rioolijzer
druppelt
als een kapotte kraan ...

Stefaan Vantyghem
(Uit: 'Zo zonder muts en sjaal',
een bundel van Jeugd en Poëzie)

Bericht

Zo kwam de dood aanbellen, zo stamelend
dat het eerst niet tot ons doordrong, uw zoon,
ongeval, zo onbeholpen in een zwart uniform.

Ik had willen antwoorden: wij hebben geen zoon,
hij moet nog ontstaan in de schoot van zijn moeder,
nog spelen in een tuin vol vogels, thuiskomen
op de fiets met een lief meisje met bloemen.

Maar het uniform murmelde: het spijt me, meneer.
Weer zie ik de kille kelder met dozen, zijn gezicht
reeds tot marmer versteend, hoor gebeden, dof
de deur dichtvallen achter de laatste vrienden.

Dan haar ogen, en nog altijd, hoe zij mij ontwijken,
nog blijven uitkijken naar de fiets, de bloemen.

Mark Naessens
(Uit: Met twee messen)

Op de vlucht voor een landkaartje

We fietsen altijd samen.
Jij keek wel uit
voor twee; voor mij en voor jou.
'Want jij moet twee fietsen sturen,'
lachte je, 'met die fiets op je neus!'

Toen opende een portier
de poort naar de dood voor jou.
Je voorwiel draaide nog rondjes
terwijl jij al de bocht naar het einde
had genomen, je bloed nog
een rood landkaartje tekende
tussen de straatstenen.

Op dat landkaartje in mij
fiets ik stom alle paadjes af,
maar ik kan je niet, nooit vinden.

Nu fietsen wij altijd samen
jij en ik, en kijk ik wel uit voor twee,
want het is moeilijk sturen
met jou op mijn schouders.

Daniël Billiet
(Uit: Op de vlucht voor een landkaartje)

Ik mis de linkshandige, schitterend
spiegelbeeld naast mij aan tafel, ik mis

haar tot brakens toe dagelijks. Het is
de kern van gemis, het missen zelf,

zegt men. Dat zal ik, met gestrekte
hals, fijntjes ontkennen. Dat zal ik

schuimbekkend tegenspreken. De tijd
is een ruimte, je bent altijd bij haar,

zegt men. Ik kijk in de lege spiegel.
Geleerde onzin, schandalige troost.

Ze reed weg met mijn goud, mijn geluk
in haar fietstas, hief haar smalle hand

en verdween tussen de weiden. De kern
van gemis laat mij koud, geen wijsgerige

held gaat mij helpen. Ik mis
het vlees, haar linkshandige lichaam.

Anna Enquist
(Uit: De tussentijd)

Cijfers en statistieken i.v.m. verkeer

Wat betekenen de cijfers en statistieken die iedere dag op ons afkomen?
Hoe kan ik die cijfers interpreteren? En wat is de waarde van die interpretatie?

Aantal lestijden	1
Eindtermen Ned. aso – tso	14
Vakoverschrijdende eindtermen	ME 7

Lestips

Cijfers en statistieken worden heel vaak gebruikt en misbruikt in argumentatie. Als cijfers d.m.v. grondig en objectief onderzoek verkregen werden, zijn ze heel waardevol. In deze lessenreeks leren leerlingen dat cijfers op zich - ondanks het misbruik ervan - toch waardevol kunnen zijn. Daarom leren ze ook conclusies bij cijfers te beoordelen en foute conclusies te doorzien.

Je geeft de leerlingen de statistieken en de werkbladen. De leerlingen volgen de instructies.

De cijfers van 2008 waren bij het opstellen van deze bundel nog niet beschikbaar. Als je die cijfers intussen wel op het internet kunt vinden, zul je misschien enkele opdrachten moeten aanpassen.

Oplossingen

OPDRACHT 1

- 1 Tabel 'Aantal slachtoffers per provincie' of 'Evolutie van het aantal slachtoffers per gewest'
- 2 Tabel 'Totaal aantal slachtoffers naar de aard van de weggebruiker – België'
- 3 Tabel 'Aantal doden 30 dagen per leeftijdsklasse tijdens de week of het weekend'
- 4 Tabel 'Aantal ongevallen tijdens de week en het weekend'
- 5 Dries De Smedt, Jean-Pierre Goetghebuer en Bart Kerremans (en alle andere verkeersslachtoffers) komen in elke tabel voor. Er is een tabel over de evolutie van het aantal verkeersongevallen, de evolutie van het aantal slachtoffers, de leeftijd van de slachtoffers, het tijdstip van het ongeval, het aantal ongevallen in en buiten de bebouwde kom, het soort weggebruiker ...

OPDRACHT 2

- 1 Ja. In totaal vielen er (na 30 dagen) 1067 doden, waarvan 208 in weekendnachten en 118 in nachten in de week.
- 2 Klopt. Er waren in 2007 49 794 ongevallen en 31 907 daarvan gebeurden in de week overdag.
- 3 Dat klopt. Van de 66 917 slachtoffers waren 33 302 bestuurder of passagier in een personenwagen en 8048 fietser.

- 4 Neen. 45 quadrijders hadden een ongeval; 4 daarvan waren ernstig gewond en 41 licht gewond.
- 5 Nee. In Vlaanderen vielen er 527 doden en in Wallonië 509.
- 6 Nee. In Vlaanderen ging het aantal doden van 614 in 2004 naar 527 in 2007 (- 87); in Wallonië waren er in 2004 512 doden en in 2007 509 (- 3). In Brussel was er tussen 2004 en 2007 een daling van 37 naar 31 (- 6). Procentueel was er in Vlaanderen een daling van 14 %, in Wallonië een daling van 0,6 %, in Brussel een daling van 16,2 %.
- 7 Klopt. Er vielen in 2007 206 doden (na 30 dagen). Ver achterop staat nummer 2, de provincie Antwerpen, met 123 doden.
- 8 Nee. In Henegouwen gebeurden in 2007 4 738 ongevallen; met dit cijfer komt Henegouwen achter de provincie Antwerpen (8 837), Oost-Vlaanderen (8 053) en West-Vlaanderen (6 627).
- 9 Ja. Daar vielen in totaal 125 doden. Op nummer twee komt de categorie van 25 tot 29 jaar; daar vielen 117 doden.
- 10 Ja. Van de 208 nachtelijke weekenddoden zijn er in die leeftijdscategorieën 31 + 32 + 31 (= 94) doden. Dat is 45 %.

OPDRACHT 3

- 1 Je kunt deze drie gewesten niet zomaar met elkaar vergelijken. Brussel is zoveel keer kleiner dan Vlaanderen en Wallonië.
- 2 Dat komt omdat er 's nachts minder verkeer is. Het kan natuurlijk wel dat mensen 's nachts minder snel rijden door de verminderde zichtbaarheid, maar het kan ook dat mensen juist sneller gaan rijden op wegen waar er minder verkeer is dan overdag.
- 3 Er zijn inderdaad meer ongevallen met bromfietsen A en B, maar beweren dat een quad daardoor veiliger is, is wat kort door de bocht. Eigenlijk zou men procentueel moeten kijken hoeveel quadrijders er zijn en hoeveel ongevallen met quads er gebeuren. Aan de andere kant berekent men hoeveel bromfietzers A en B er zijn en hoeveel ongevallen. Je vergelijkt dan de procenten met elkaar.
- 4 Er rijden gewoon meer mensen rond in de provincie Antwerpen dan in Limburg. De provincie Antwerpen is drukker dan Limburg, en meer drukte betekent ook meer kans op ongevallen.
- 5 20 jaar geleden bestonden airbags, ABS en andere 'veilige' snufjes inderdaad nog niet. Maar het feit dat auto's veiliger zijn, geeft mensen vaak een vals veiligheidsgevoel. Er zijn de laatste jaren ook veel meer sensibiliseringscampagnes die mensen ertoe aanzetten om veiliger te rijden. Denken we maar aan de BOB-campagnes: het is pas sinds die campagne dat het sociaal aanvaard wordt dat je niet drinkt, want 'Ik ben BOB' is sinds de BOB-campagne een 'geldige' reden.

OPDRACHT 4

Er zijn inderdaad mensen die verkeerde conclusies vastknopen aan statistieken en de cijfers misbruiken om hun gelijk te halen. Maar daarom kun je nog niet beweren dat de cijfers op zich waardeloos zijn. Het onderzoek is vaak wel oké, de cijfers op zich kloppen, maar het loopt vaak fout bij de interpretatie. Het is niet omdat mensen de cijfers fout interpreteren en foute conclusies trekken, dat het onderzoek en de bijbehorende cijfers ook fout zijn. Een objectief gegeven zoals cijfermateriaal wordt in discussies en debatten vaak subjectief gebruikt, en daar ligt het probleem.

Cijfers en statistieken i.v.m. verkeer

Bekijk de ongevallenstatistieken van 2007 op:
http://www.statbel.fgov.be/downloads/accidents_dossier_2007_nl.xls

OPDRACHT 1

Hieronder vind je enkele zinnen uit artikels die geschreven werden op basis van die statistieken. Combineer elk tekstje met de juiste tabel.

In het Brussels Hoofdstedelijk Gewest vielen in 2007 opvallend minder doden en ernstig gewonden dan in het Vlaams en het Waals gewest. 1

12 van de Belgische verkeersdoden in 2007 waren vrachtwagenchauffeur of -passagier. 49 verkeersdoden waren bestuurder of passagier van een lichte vrachtauto. 2

94 van de verkeersdoden in België in 2007 waren 75 of ouder. 3

Er gebeurden in 2007 meer ongevallen tijdens de week dan tijdens het weekend. 4

In welke tabel vind je Dries de Smedt? Jean-Pierre Goetghebuer? Bart Kerremans? 5

OPDRACHT 2

Ben je het met de volgende uitspraken eens? Lever bewijzen en leg uit waarom de uitspraken wel of niet kloppen.

- 1 Tijdens een weekendnacht vielen in 2007 meer doden dan tijdens een nacht in de week.

- 2 Ongeveer 60 % van het totaal aantal ongevallen gebeurt tijdens de week overdag.

- 3 Als je alle verkeersslachtoffers van 2007 samenneemt, dan stel je vast dat de meeste slachtoffers vielen in personenwagens. Fietsers komen op de tweede plaats.

4 In 2007 hadden 45 quadrijders een dodelijk ongeval.

5 In 2007 vielen er meer dodelijke verkeersslachtoffers (na 30 dagen) in Wallonië dan in Vlaanderen.

6 Het aantal dodelijke slachtoffers is de laatste 4 jaar sterker gedaald in Vlaanderen dan in Wallonië en Brussel.

7 Van alle Belgische provincies heeft de provincie Henegouwen het grootste aantal dodelijke verkeersslachtoffers (na 30 dagen).

8 Van alle Belgische provincies gebeurden er de meeste ongevallen in 2007 in de provincie Henegouwen.

9 Bij de dodelijke verkeersslachtoffers in 2007 scoort de leeftijdscategorie van 21 tot 24 het hoogst.

10 Iets minder dan de helft van de nachtelijke weekenddoden zijn tussen 18 en 29 jaar oud.

OPDRACHT 3

Hieronder vind je fragmenten van artikels die op basis van de statistieken geschreven werden.

Controleer de gegevens en beoordeel de interpretatie van de cijfers. Ben je het eens met de gestelde conclusies? Waarom wel of niet?

1 In het Brussels Hoofdstedelijk Gewest vallen opvallend minder doden en ernstig gewonden dan in het Vlaams en het Waals gewest. Het verkeer in Brussel is dus een stuk veiliger.

2 In 2007 waren er zowel tijdens de week als tijdens het weekend 's nachts minder dodelijke slachtoffers dan overdag. Dat komt omdat mensen 's nachts minder snel rijden.

3 Quads zijn tegenwoordig heel populair. Maar zijn ze wel zo veilig? Ze zijn in elk geval veiliger dan bromfietsen A en B, want er zijn veel minder ongevallen mee.

4 In de provincie Antwerpen gebeurden in 2007 8 837 ongevallen, tegenover 4 169 in Limburg. Antwerpenaars zijn roekelozer in het verkeer dan Limburgers. Traag spreken = traag rijden.

5 Het aantal dodelijke verkeersslachtoffers (doden na 30 dagen) is de laatste 30 jaar meer dan gehalveerd. Dat komt door de auto's die steeds meer met allerlei veiligheidssnufjes zijn uitgerust.

OPDRACHT 4

Wat vind je van de uitspraak: 'Met statistieken kun je alles bewijzen'?

Debatteren over stellingen i.v.m. verkeer

Wat denk ik over verkeer?
Is mijn mening wel gebaseerd op goede argumenten?

Aantal lestijden	2 - 3
Eindtermen Ned. aso - tso	2 // 4 // 9 // 10 // 14 // 16
Vakoverschrijdende eindtermen	ME 7 // ME 11

Lestips

Verkeer is een 'debatteergevoelige' materie: iedereen heeft wel een mening over het verkeersreglement, een gevaarlijk punt in de stad, de superboetes ... In de spreekopdracht wordt effectief gedebatteerd. De leerkracht is dan de moderator. Een moderator heeft voornamelijk de taak een gesprek in goede banen te leiden. Hij ziet erop toe dat iedereen rond de tafel aan bod komt, dat leerlingen uitspraken verduidelijken, elkaar laten uitspreken en bij het onderwerp blijven.

Deze les hoort na de les over cijfers en statistieken. De gegevens die de leerlingen daar bestuderen, kunnen ze gebruiken om te debatteren rond verkeersveiligheid.

Eerst frissen ze eens op wat goede argumenten zijn. Daarna leren ze argumenten beoordelen en dan debatteren ze rond stellingen i.v.m. verkeer. Volg de instructies zoals die op de leerlingenbladen staan aangegeven.

Als je vlot naar een ICT-lokaal kunt, kun je de leerlingen ter voorbereiding van de debatten informatie laten opzoeken.

Bij het debatteren zelf (3 Spreken), kun je de leerlingen eventueel zelf een stelling laten kiezen.

Bij de spreekopdracht werk je steeds met een leerling/team pro, een leerling/team contra, een moderator/tijdregelaar en observanten. Elk van deze groepen heeft zijn eigen taak. Deze taak overloop je best nog even expliciet met de leerlingen.

- Debaters
- De moderator (is meestal ook de tijdregelaar)
- De observanten

Praktisch

De klas wordt in twee groepen verdeeld. Elke groep bestaat uit een moderator (eventueel de leraar) en debaters pro en contra. Als er een groot onevenwicht is tussen debaters pro en contra, kun je de leerlingen een rolkaart geven. Dat is een kaartje waarop 'pro' of 'contra' staat. De leerling neemt dan die rol op.

Geef de leerlingen twee minuten om zo veel mogelijk argumenten te bedenken en eventueel te anticiperen op tegenargumenten van de tegenpartij. De moderator bedenkt intussen een passende inleiding tot het debat.

Dan kan het debat starten. Terwijl groep 1 debatteert, observeert groep 2. Voor een tweede debat worden de rollen omgedraaid. Het observeren gebeurt aan de hand van het evaluatieformulier debater. De observanten kruisen alleen aan wat opvalt: perfect of zwak. De observatiepunten die tijdens het debat niet werden aangekruist, vielen niet op en dan kruist de observant 3 aan.

Aan de hand van de genoteerde argumenten kan een debat (deels) gereconstrueerd worden. Dat is handig tijdens de nabespreking.

Oplossingen

1 Dit weet je al! Argumentatieleer: Wat zijn goede argumenten?

(Geen oplossingen)

De statistieken van het BIVV i.v.m. mannen en vrouwen in het verkeer vind je op http://bivvweb.ipower.be/bivv/comm/stats_2002/2002_leeftijd_geslacht_tijdstip.htm. Helaas zijn deze statistieken niet echt recent (2002).

OPDRACHT 1

- 1 Dat is zeker niet voor alle jongeren zo; het gaat om een kleine minderheid. Je kunt het een ongeoorloofde veralgemening noemen.
- 2 Leidt het tonen van rauwe beelden wel tot een gedragsverandering? Ben je zeker dat dit het gevolg is? Misschien worden jongeren door die beelden zo doodsbang dat ze de straat niet meer op durven, of als ze te veel van die beelden zien, worden ze er wellicht ongevoelig voor. Het effect is niet blijvend.
- 3 Dat is een argumentatie vanuit oorzaak – gevolg. De vraag is alleen of het verhogen van de alcoholcontroles automatisch tot gevolg zal hebben dat er minder van dat soort ongevallen gebeurt.
- 4 (1) Kloppen die statistieken wel? Waar heeft de spreker ze vandaan gehaald?
(2) Zal het feit dat je er langer over doet om je rijbewijs te halen (door strengere examens) wel tot gevolg hebben dat je betere chauffeurs aflevert? Misschien zullen mensen het net sneller opgeven en zonder rijbewijs de baan op gaan ...
- 5 Heeft dat onderzoek wel voldoende gezag? En hoe heeft 'De Vrolijke Fietser' het onderzoek uitgevoerd? Waren er wel voldoende respondenten?
- 6 Argumentatie vanuit analogie: Kun je mensen wel met wilde dieren vergelijken? Een mensenleven is in onze maatschappij nog altijd meer waard dan dat van een dier.

3 Spreken

(Geen oplossingen)

TIP:

Het kan handig zijn het debat met een camera op te nemen. Dat kan interessant zijn om de non-verbale communicatie tijdens een debat te bestuderen.

Debatteren over stellingen i.v.m. verkeer

De dvd bekijken kan heel wat meningen losmaken. Daarom gaan we debatteren over verkeersveiligheid. Eerst frissen we eens op wat goede argumenten zijn en daarna debatteren we over stellingen i.v.m. verkeer.

1 Dit weet je al! Argumentatieleer: Wat zijn goede argumenten?

Een debat start altijd met een stelling: een uitspraak waarin iemand zijn mening over een bepaald onderwerp formuleert. Daarna kunnen debaters argumenten voor of tegen deze stelling inbrengen. Een voorbeeld:

Stelling: Vrouwen zijn betere chauffeurs dan mannen.	
1 Cijfers en statistieken	Uit cijfers van het BIVV blijkt dat bij alle ongevallen met minstens één dodelijk slachtoffer de chauffeur in 72 % van de gevallen van het mannelijk geslacht was; in 28 % van de gevallen zat een vrouw aan het stuur.
2 Oorzaak-gevolg	Vrouwen zijn betere chauffeurs dan mannen, want omdat mannen in het verkeer meer risico's nemen dan vrouwen, raken ze ook vaker bij een ongeval betrokken.
3 Voorbeeld	Vrouwen zijn betere chauffeurs dan mannen. Mijn moeder heeft nog nooit een ongeval gehad, maar mijn vader heeft de auto al twee keer total loss gereden.
4 Gezagsargument (de verkeersdeskundige)	Vrouwen zijn betere chauffeurs dan mannen, want verkeerspsycholoog Cees Wildervanck stelt dat vrouwen veel minder risico's zoeken in het verkeer en zich beter aan de verkeersregels houden.
5 Analogie	Vrouwen zijn betere chauffeurs dan mannen, want in het verkeer moet je heel veel dingen tegelijk doen, en dat kunnen mannen minder goed dan vrouwen. Vrouwen kunnen ook afwassen, koken en telefoneren tegelijkertijd.

2 De argumentatie kritisch beoordelen

Wat klopt niet in de volgende redeneringen? Wat zou je tegen iemand die dit beweert, kunnen zeggen om zijn redenering te ontkrachten?

'De jeugd van tegenwoordig is roekeloos. Mijn buurjongen is 19 en heeft al 6 ongevallen achter de rug.'

Sommige mensen zouden alles doen om hun gelijk te halen. Ze verdraaien statistieken, geven één voorbeeld (waarmee natuurlijk niet alles bewezen is) of verwijzen naar een deskundige die misschien niet helemaal betrouwbaar is. Als je hebt bepaald welke soorten argumenten er in een redenering zoal gebruikt werden, kun je de volgende vragen stellen:

Soort argument	Beoordelvingsvraag
Voorbeeld	a Zijn er voldoende voorbeelden? Is dit geen ongeoorloofde veralgemening? (Scheer je niet alle mensen / gevallen over dezelfde kam?) b Past het voorbeeld wel bij de stelling?
Oorzaak – gevolg	a Leidt die oorzaak wel tot dat gevolg? b Is er geen andere oorzaak (of ander gevolg) denkbaar?
Overeenkomst/vergelijking	Gaat de vergelijking wel op? Vergelijk je geen appels met citroenen?
Gezagsargument	a Is de deskundige betrouwbaar? b Is hij deskundig in het kennisgebied waarover de stelling gaat? (bv. Kan een huisarts wel als een gezag beschouwd worden als het gaat om hersenbeschadiging?)
Cijfers en statistieken	a Zijn de cijfers correct? Waar komen ze vandaan? Kun je die statistieken of cijfers (tabellen, diagrammen ...) voorleggen? b Hoeveel mensen werden ondervraagd? c Heb je de cijfers wel juist geïnterpreteerd? (Zie ook de oefeningen op de werkbladen over 'Cijfers en statistieken lezen'.)

OPDRACHT 1

Beoordeel nu de volgende argumentatie. Zeg waarom de argumentatie fout is. Wat zou je tegen iemand met die redenering zeggen?

- Jongeren zouden tijdens de weekendnachten niet mogen autorijden. Het enige wat hen in het uitgaansleven interesseert, is straatracen en comazuipen.

- Jongeren moeten geconfronteerd worden met rauwe, harde beelden van (weekend-) ongevallen. Enkel op die manier kunnen ze tot een ander (rij)gedrag komen.

- Er moeten meer alcoholcontroles komen. Vorig weekend zijn weer vier jonge fietsers verongelukt toen ze werden aangereden door een dronken chauffeur.

- Het rijexamen moet strenger. Als je de statistieken bekijkt, stel je vast dat 70 % van de ongevallen veroorzaakt wordt door jongeren tussen 18 en 25. Kunnen die dan niet voldoende autorijden? Een zwaarder examen zal ervoor zorgen dat slechte chauffeurs een paar keer mogen terugkeren voor een herexamen of dat er meer oefentijd wordt opgelegd.

- Er moeten meer 'verkeerslessen' komen op school. Onderzoek door 'De Vrolijke Fietser' wijst uit dat leerlingen de verkeersregels niet meer kennen en daardoor een gevaar in het verkeer betekenen.

- 6 Men moet strenger optreden tegen roekeloze jongeren in het verkeer. Wilde dieren die 'brokken maken' en mensen verwonden, worden toch ook afgeknald?
-

3 Spreken

OPDRACHT 2

Debatteer over een van de volgende stellingen.

- Mensen ouder dan 75 zouden niet meer mogen autorijden.
- Ook fietsers en voetgangers zouden een 'rijbewijs' (of noem het: een verkeerscertificaat) moeten halen.
- Hogere verkeersboetes maken het verkeer veiliger.
- Jongeren onder de 25 zouden op weekendnachten niet mogen autorijden.
- Er moeten strengere regels komen voor lichte vrachtauto's.
- Bromfietsers die hun bromfiets opdrijven, zouden hun bromfiets definitief moeten inleveren.
- Eigenlijk zou je overal in de bebouwde kom maar 30 km per uur mogen rijden.

Rollen in een debat

Debaters verdedigen hun standpunt in het debat. Soms moet je als debater een rol spelen, bv. als je persoonlijk pro bent, maar je zit in de contragroep.

De moderator leidt het debat in, zorgt ervoor dat iedereen in het debat aan het woord komt en kondigt ook aan wanneer de debaters moeten afronden.

De observanten observeren een debater aan de hand van het observatieformulier debater.

EVALUATIEFORMULIER DEBATER

5 = perfect - 4 = heel goed - 3 = goed - 2 = onvoldoende - 1 = zwak

DEBATSTELLING: _____

Naam beoordelaar: _____	Resultaat observatie: ____ / 10
Naam debater: _____	Resultaat debater: ____ / 30

DEBATER: PRO/CONTRA	FEEDBACK - COMMENTAAR	5	4	3	2	1
1 gebruikt voldoende argumenten (noteer ze hiernaast met kernwoorden)						
2 gebruikt gepaste/sterke (tegen)argumenten						
3 luistert actief en speelt goed in op wat anderen zeggen						
4 wijkt niet af						
5 blijft hoffelijk, respecteert deelnemers en moderator en volgt de regels						
6 spreekt aanvaardbaar Nederlands						
Wat deed de debater goed?						
Waaraan moet de debater nog werken?						

De farizeeër in ieder van ons

Hoe (ver)oordelen we?

Ben ik een farizeeër of ben ik tollenaar (in het verkeer)?

Hoe gedraag ik me tegenover mensen met een handicap?

Aantal lestijden		1
Eindtermen	Ned. aso – tso	6 // 11 // 14 // 18 // 23
	PAV bso	1,1 // 1,4 // 1,5 // 1,6 // 5,17 // 6,30
Vakoverschrijdende eindtermen		GE 13 // LL 4 // SV 1,1 // SV 4,14

Lestips

Ondanks het feit dat de titel godsdienstig klinkt, is deze les niet gereserveerd voor godsdienstleerkrachten. 'De farizeeër in ieder van ons' wil de leerlingen meenemen in de dualiteit die in iedere mens schuilt: 'Ik heb wel medelijden met de verkeersslachtoffers, maar ik ben blij dat ik het niet ben.' Op de dvd vinden we vanuit de slachtoffers maatschappijkritiek op die situatie. Het is boeiend om de leerlingen te confronteren met de spiegel die Dries en zijn moeder ons voorhouden.

Via korte achtergrondinformatie frissen we bij de leerlingen de begrippen farizeeër – tollenaar op. Interessant is ook wanneer je kort vertelt hoe de (machts)verhoudingen in de Joodse samenleving lagen. Samen met de leerlingen lezen we het fragment uit het NT en duiden we dat door middel van opdracht 1.2.

We confronteren de leerlingen met de stelling dat we allemaal farizeeërs zijn: hoe vaak denken we 'beter' te zijn dan de ander? Op de dvd '... en plots is alles anders' duwen Dries en zijn mama ons met de neus op de feiten: ten opzichte van verkeersslachtoffers zijn we (de maatschappij) allemaal farizeeërs: ons zal het hopelijk niet overkomen; en hoe is onze houding ten opzichte van de vele verkeersslachtoffers?

Oplossingen

OPDRACHT 1

- 2 In het verhaal waarschuwt Jezus ons voor onze hoogmoed. Vaak denken we dat we beter zijn dan de andere, maar is dat in werkelijkheid ook zo? Wie zichzelf immers beter vindt dan de ander, sluit zich van de ander (en hier: van God) af.

OPDRACHT 2

- 1 Persoonlijk antwoord
- 2 Mijn wagen heeft ABS en ESP. Daarmee kan ik iedere situatie aan. Sinds ik die slipcursus gevolgd heb, heb ik mijn wagen veel beter onder controle dan de doorsnee bestuurder.

- 3 Sinds ik een cursus Word gevolgd heb, kan niemand mij nog wat leren.
Ik heb zo'n drukke agenda, dat ik mijn gras vaak na 20.00 u moet maaien. 's Zondags wil ik wel complete rust in de buurt.
- 4 Waarschijnlijk zou de tollenaar iets in de stijl denken van: 'Die situatie kan ik niet aan. Ik heb gedronken, ik geef mijn sleutels af aan één van mijn vrienden die BOB wil (wilde) zijn.'

OPDRACHT 3

- 1 Onze maatschappij is hard voor verkeersslachtoffers. Enerzijds zijn we blij dat de verkeersslachtoffers revalideren, maar anderzijds is de maatschappij egoïstisch, niet geïnteresseerd en legt de maatschappij de lat te hoog. Het lijkt bijna alsof mensen 'opgelucht' zijn dat zij het niet zijn, dat het de ander is die betrokken geraakt is bij een (zwaar) verkeersongeluk.
- 2 Persoonlijk antwoord

De farizeeër in ieder van ons

1 Even oriënteren

Wat je moet weten over ...

De farizeeërs

- Ze hielden zich steeds strikt aan de wet. Zij kenden de wet tot in de puntjes en kenden ook goed de achterpoortjes om zich aan de wet te onttrekken.
- Ze waren overtuigd van hun groot gelijk en voelden zich vaak beter dan de anderen.
- Ze konden niet met Jezus opschieten omdat die hun geveinsde optreden aan de kaak stelde.

De tollenaars

- Ze waren Joden die van de Romeinen de belastingsinning gepacht hadden. Om hun pachtgeld terug te verdienen legden ze zware belastingen op.
- Ze waren door hun manier van belasting innen niet geliefd bij de andere Joden.

2 Jezus aan het woord

OPDRACHT 1

- 1 Lees het volgende fragment.

De volgende gelijkenis vertelde Hij met het oog op mensen die overtuigd zijn van hun eigen rechtvaardigheid en neerzien op alle anderen:

‘Twee mensen gingen naar de tempel om te bidden, de een was een farizeeër, de ander een tollenaar. De farizeeër ging daar staan en sprak in zijn gebed over zichzelf: “God, ik dank U dat ik niet ben zoals de andere mensen, hebzuchtig, onrechtvaardig en overspelig, of zoals die tollenaar daar! Ik vast tweemaal per week en geef een tiende weg van al mijn inkomsten.” De tollenaar echter, die op een afstand bleef staan, durfde zelfs zijn ogen niet naar de hemel op te slaan. Hij sloeg zich vol berouw op de borst en zei: “O God, genade voor een arme zondaar!”

Ik verzeker jullie dat deze man gerechtvaardigd naar huis ging, en de ander niet. Want ieder die zich verheft zal vernederd worden, maar wie zich vernedert zal verheven worden.’

Lucas 18, 9 - 14

- 2 Wat is de achterliggende uitleg bij dit Bijbelverhaal?

3 In de spiegel: jij en ik, eerder farizeeër dan tollenaar

Het moet gezegd: mensen zijn hard voor elkaar, harder dan ze voor zichzelf zijn. Waarom? Omdat we allemaal een beetje farizeeër zijn, terwijl we uit onszelf weten dat we beter tollenaar zouden zijn. Het is immers gemakkelijker over anderen te oordelen, een standpunt in te nemen, dan over zichzelf.

We zijn allemaal farizeeër, ook wanneer het gaat over het verkeer: 'Kijk eens hoe hard die kerel rijdt, is hij gek?' De eigen overdreven snelheid wordt goedgepraat, wordt met redenen omkleed: 'De weg ligt er verlaten bij ...' of 'Ik ben gehaast ...' of beter 'Ik weet hoe hard ik kan, ik heb alles onder controle ...' Drankgebruik wordt geminimaliseerd: 'Ik weet hoeveel ik op kan', of 'Van die vijf pintjes voel ik helemaal niets ...' of nog beter 'Als ik gedronken heb, ben ik een betere chauffeur ...'

Ook wanneer het gaat over (weekend)ongevallen en de slachtoffers zijn we vaak farizeeër en zijn we blij niet tot die groep mensen te horen. Maar heb je er al bij stilgestaan hoe het zou zijn moest jij slachtoffer zijn?

OPDRACHT 2

1 Analyseer de bovenstaande tekst. Ga je akkoord? Waarom wel/niet?

2 In de tekst worden een aantal voorbeelden over het farizeeër-zijn aangehaald. Noteer er twee andere met betrekking tot verkeer.

- ---

- ---

3 Noteer ook twee voorbeelden die niets met verkeer te maken hebben.

- ---

- ---

4 En wat zou de tollenaar denken? Enig idee wat zijn mening zou zijn?

4 En plots is alles anders: Dries over de farizeeër en de tollenaar

In de dvd maakte je kennis met Dries. Hem overkwam een verkeersongeval op zijn negende. Dries lag drie weken in coma en had negen maanden revalidatie nodig in Pulderbos om erbovenop te komen. In het verkeersongeval kwamen zijn grootouders om en raakte ook zijn neefje zwaargewond. Dries vertelt onrechtstreeks over de farizeeër in ieder van ons, in de maatschappij:

Vaak zat ik de woensdagnamiddag of in het weekend alleen thuis, waar ik voor het ongeval iedere week bij een vriend op bezoek mocht, of dat hij bij mij kwam, maar ja ... zij hadden steeds iets beters te doen, was het niet een sportactiviteit, dan was het bij elkaar gaan spelen maar zolang ik er maar niet bij betrokken werd, ook verjaardagsfeestjes en zo, werd ik helemaal niet meer uitgenodigd ... en op den duur heb je het gevoel dat je alleen bent op de wereld, dat je niet meer bestaat voor de rest van de klas en ja, dat is een behoorlijk teleurstellend, behoorlijk verdrietig gevoel.

Ik heb ontzettend moeite gedaan, ontzettend veel bloed, zweet en tranen gezien, op school, zowel lagere school als secundaire, na het ongeval, ik heb daar ontzettend veel moeite gedaan, maar ik heb mijn diploma gehaald, maar toch word ik steeds de deur gewezen omdat ik een beetje scheef loop, of omdat ik iets niet zo goed kan als een ander ...

Eerst en vooral heb ik de pech gehad dat er een zatlap zo slim is geweest van op ons te rijden, mij voor de rest van mijn leven gehandicapt heeft gemaakt en heb ik ook mijn twee grootouders verloren, ik heb dan ook jaren zoveel moeite gedaan om zo goed als mogelijk te revalideren, en ja, wanneer ik dan op dat punt ben, dat ik eindelijk zonder revalidatie kan, dan voel ik dat dit totaal niet gewaardeerd wordt en dat dit totaal niets uitmaakt voor de maatschappij, dan ... dat is een heel grote teleurstelling eigenlijk.

OPDRACHT 3

- 1 Schrijf neer hoe Dries' getuigenis het farizeeër-zijn van onze maatschappij illustreert.

- 2 En jij? Ben jij farizeeër of tollenaar wanneer je 'kijkt' naar anderen, naar personen met een handicap, naar mensen die anders zijn?

Over schuld en verantwoordelijkheid

Is het jouw schuld? Is het jouw verantwoordelijkheid?
Waarom leg ik de schuld bij de ander en zoek ik niet naar mijn verantwoordelijkheid?

Aantal lestijden		1
Eindtermen	Ned. aso – tso	6 – 11 – 18
	PAV bso	1,1 // 1, 2 // 1, 4 // 1,5 // 1, 6 // 6, 30 // 6, 31 // 6, 32
Vakoverschrijdende eindtermen		GE 1, 6 // GE 2,9 // GE 2, 10 // GE 2, 11 // LL 4, 1 // SV 1, 2 // SV 2, 5 // SV 3, 10 // SV 4, 1

Lestips

Het zoeken naar de schuldige van een gebeuren, klein of groot, is diep-menselijk. Het is ook vaak veel eenvoudiger om de schuldige te benoemen dan om na te gaan bij wie de verantwoordelijkheid van het gebeuren ligt. Het blijft gemakkelijk wanneer de schuld en/of de verantwoordelijkheid naar de ander kan doorgeschoven worden. Wanneer echter de eigen schuld en verantwoordelijkheid benoemd, onderzocht wordt, dan maakt iedereen (handig) gebruik van (drog)redenen om de schuld, de verantwoordelijkheid te minimaliseren.

In deze lesmodule willen we de leerling vooral laten vaststellen hoe moeilijk het is om van de schuldvraag af te stappen en op zoek te gaan naar wie de verantwoordelijkheid in bv. een ongeval draagt. Het is immers zo dat pas wanneer iedereen zijn verantwoordelijkheid inziet, er een gedragsverandering (in het verkeer) kan plaatsvinden.

In *1 How low can you go* laten we de leerlingen nadenken over hun gedrag in het verkeer. We trachten hier vooral de leerlingen aan het woord te laten en het gesprek te sturen (we hoeden ons voor belerende uitspraken).

In *2 Uit het leven gegrepen* worden de leerlingen geconfronteerd met een spijtig ongeval in Tienen. In het klasgesprek dat je hierover voert, staat de mening van de leerling centraal, we focussen op het voorval op zich en op de meningen van en over de krantenlezers (opdracht 2).

In *3 en 4* gaan de leerlingen op zoek naar het verschil tussen de begrippen schuld en verantwoordelijkheid.

Tot slot staan we in *5 Wat doe ik met mijn verantwoordelijkheid?* samen met de leerlingen stil bij de eigen verantwoordelijkheid. Dat gebeurt aan de hand van stellingen.

Oplossingen

OPDRACHT 1 TOT OPDRACHT 3

Persoonlijke antwoorden

OPDRACHT 4

- 1 Persoonlijk antwoord
- 3 Omdat er in de tekst pijnlijke vragen opduiken: een ouder die zijn kind verloren is, wil niet geconfronteerd worden met de vraag of hij/zij ook niet verantwoordelijk is. De ouder wil een eenduidig en eenvoudig antwoord: wie is schuldig?
- 4 Persoonlijk antwoord
- 5 Persoonlijk antwoord

OPDRACHT 5

Persoonlijk antwoord

Over schuld en verantwoordelijkheid

1 How low can you go?

Een rijbewijs, daar dromen alle jongeren van. Een rijbewijs is voor sommigen het toegangsbewijs om in het pretpark van het leven met de wagen te mogen rijden. Voor een aantal is het pretpark echter één groot parcours voor botsauto's. Opgelet: niet enkel jongeren zijn verantwoordelijk voor de ongevallenstatistieken, ook volwassenen doen hun duit in het zakje. Toch kun je ervan uitgaan dat er nog te veel jongeren zijn die in het verkeer onbezonnen dingen doen.

OPDRACHT 1

- 1 Denk na over een eerlijk antwoord, denk na over hoe jij écht reageert, wat je doet, wat je denkt! Zonder enige verplichting kun je het antwoord kort noteren.

1	Aan de overweg is het soms lang wachten op de trein die maar niet wil komen. Heb je ooit al de slagbomen genegeerd? Heb je er ooit al aan gedacht de slagbomen te negeren? Ben je ooit al meegereden met iemand die de slagbomen negeerde? _____
2	Bedank je bestuurders wanneer ze stoppen om je te laten oversteken? _____
3	Ben (heb) je ooit al aangespoord om harder te rijden? Wat waren de gevolgen? _____
4	Ben je ooit al staande gehouden door de politie? Waarom was dat? Hoe voelde dat aan? _____
5	Draag je in de wagen steeds je gordel? Waarom wel/niet? _____
6	Haal je (of haalt je chauffeur) rechts in (in een verkeerssituatie waar dat verboden is)? Had dat gevolgen (kunnen hebben)? _____
7	Heb je ooit al (mee)gereden in een straatrace? Welk gevoel gaf dat? _____
8	Heb je ooit al eens andere verkeersdeelnemers geërgerd? Schold je al eens iemand uit in het verkeer? _____
9	Heb je ooit al een ongeval gehad? Was je passagier in een wagen die een ongeval kreeg? Hoe – wat – waar – wanneer – gevolgen? _____

10	Heb je ooit al onder invloed van softdrugs (mee)gereden? Welk effect had dat? _____
11	Heb jij (of iemand met wie je meereed) ooit al het verkeerslicht genegeerd? Had dat gevolgen? Hoe voelde dat aan? _____
12	Hoe snel heb je ooit al (mee)gereden in de bebouwde kom? Hoe voelde dat aan? _____
13	Hoe snel heb je ooit al (mee)gereden op de autosnelweg? Hoe voelde je je toen? _____
14	Je rijdt zelf met de wagen. Hoeveel alcoholische drankjes durf je nuttigen? _____
15	Was je ooit al bang in een wagen? Toen je zelf reed, toen je meereed? Waarom (wanneer) was dat? Hoe reageerde je? _____

2 Bespreek de opdracht klassikaal. Noteer wat je uit de oefening onthouden / geleerd hebt.

2 Uit het leven gegrepen

OPDRACHT 2

SPELENDE PEUTER (1,5) DOODGEREDEN OP STRAAT

Een peuter (18 maanden) uit Tienen stierf gisterenmiddag op straat nadat hij werd aangereden. De vermoedelijke dader is een buurman, die met zijn BMW uit zijn garage kwam gereden. De aanrijder reed na het ongeval gewoon door.

De peuter speelde met zijn zusje en een paar andere kinderen uit de buurt op het rustige pleintje van de sociale woonwijk. Plots hoorde de grootmoeder een harde klap en daarna een auto snel weggrijden. Ze rende naar buiten en vond haar kleinkind in een plas bloed. De auto was al verdwenen. Even later kwam ook de moeder toegesneld. 'Ik tilde mijn zoon op. Ik was radeloos. Hij leek wel op een pop. Hij verloor veel bloed', vertelt ze. De hulpdiensten waren snel ter plaatse en probeerden de peuter tevergeefs te reanimeren. De kinderen wezen een buurman aan

als de dader. De bewoners van de wijk zijn niet te spreken over het rijgedrag van die buurman. 'Kort na het ongeval kwam hij naar huis gereden alsof er niets was gebeurd', aldus een bewoner. 'Sinds hij hier twee jaar woont, is de rust helemaal zoek. Hij raast hier als een gek, ook met een quad, tot een stuk in de nacht. We hebben al vaak gevraagd aan de politie en aan het stadsbestuur om maatregelen te treffen tegen het wildrijden in deze wijk met onze spelende kinderen. Dat viel telkens in dovemansoren. Het resultaat is nu een doodgereden kind.'

De buurman wordt ondervraagd door de politie. Hij ontkent elke betrokkenheid. De grootouders van de peuter waren erg aangeslagen. De grootvader moest door de politie in bedwang worden gehouden. De peuter had ook nog een broertje van 5 en een zusje van 3.

Naar: Het Nieuwsblad

1 Wat is je reactie op dit krantenknipsel?

2 Op de website van een andere krant, Het Laatste Nieuws, sprokkelde we lezersreacties. Lees ze en geef ze een beoordeling. Noteer ook kort je mening.

		+	+/-	-	mening
Günther	Mijn innige deelneming aan de familie. Ik kan enerzijds wel begrijpen waarom de kinderen op straat speelden. Toen die ouders nog kind waren, waren er waarschijnlijk nog niet zoveel auto's en kon je 'zonder zorgen' op straat spelen. Ik heb in de gemeente waar ik opgegroeid ben ook vele keren op straat gespeeld, maar dat kan nu niet meer. Ik vermoed dat vele koppels nog te veel stilstaan bij vroeger. Wat vroeger immers wel kon, kan nu niet meer en misschien zien we de nieuwe gevaren niet in.				<hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/>
Tabbris	Ongelukken gebeuren en wie er in fout is, is een andere discussie. Waar het hier om gaat, is dat die man is gaan lopen. Dat heet schuldig verzuim en is zeker in het geval van een kind onvergeeflijk. Het lijkt wel of de maatschappij tegenwoordig vergeven is van de egoïstische, hun verantwoordelijkheid ontlopende lafaards. Op begrip moeten die mensen van mij niet rekenen. Dergelijke lafaards dienen gelyncht te worden.				<hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/>
Chris	Een kind van anderhalf jaar oud, om 14.30 uur met andere kinderen aan het spelen op straat? Ik spreek me hierover niet verder uit. Het is in elk geval verschrikkelijk voor die ouders en grootouders. Ik hoop dat ze die doodrijder rap vatten en héél streng straffen!				<hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/>

Maaïke	Als je spelende kinderen niet ziet dan ben je goed blind en lever je beter meteen je rijbewijs in. Je wéét toch als autobestuurder dat je in de buurt van pleintjes en dergelijke driedubbel op je hoede moet zijn ... En als je je kind de ruimte geeft om op een speelpleintje te spelen (de plaats die net ingericht is om veilig te zijn voor kinderen om te spelen) dan ben je toch geen slechte ouder!				<hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/>
--------	--	--	--	--	---

3 Bespreek de lezersreacties en de meningen hierover klassikaal.

3 De begrippen schuld en verantwoordelijkheid

OPDRACHT 3

1 Wat is volgens jou het verschil tussen schuld en verantwoordelijkheid?

2 In de reacties op het ongeval met de peuter is er sprake van schuld en van verantwoordelijkheid. Wie draagt er volgens jou de schuld van en wie is verantwoordelijk voor dat ongeval?

3 Zoek in verschillende woordenboeken de begrippen 'schuld' en 'verantwoordelijkheid' op. Eventueel kun je ook in anderstalige woordenboeken de begrippen opzoeken en vertalen. Leg alle verklaringen naast elkaar en vergelijk ze. Noteer de beste verklaring.

Schuld _____

Verantwoordelijkheid _____

LES 1
LES 2
LES 3
LES 4
LES 5
LES 6
LES 7
LES 8
LES 9
LES 10

4 De schuldige zoeken is leven in het verleden, de verantwoordelijkheid opnemen is de toekomst een kans bieden ...

OPDRACHT 4

1 Hoe begrijp jij de bovenstaande zin?

2 Lees deze tekst.

Verlammende schuld, bevrijdende verantwoordelijkheid

Zoeken naar de schuldige werkt verlamdend. Het is beter alle aandacht te schenken aan, te richten op, verantwoordelijkheid. Dat komt een beetje vreemd over. Het is immers gemakkelijker (lees: menselijker) de schuldige aan te duiden dan te ontdekken, te zoeken wie er (echt) verantwoordelijk is. Wie bijvoorbeeld op zoek gaat naar de schuldige in het trieste verhaal van de verongelukte peuter, blijft al snel ter plaatse trappelen bij de schuld van de aanrijder. De aanrijder beging een verkeerde daad, waardoor het kind dood achterbleef. De schuldige is aangewezen, de kous is af.

De zoektocht naar de verantwoordelijkheid van een voorval (hier: een dodelijk ongeval) is rijker dan het met de vinger (aan)wijzen van een schuldige. Het is een evenwichtsoefening waarin heel je mens-zijn op de proef wordt gesteld. Pijnlijke vragen dringen zich op:

- Is de aanrijder verantwoordelijk?
- Is de gemeentelijke overheid verantwoordelijk? De ontwerper van het speelplein?
- Zijn de andere (oudere?) spelende kinderen verantwoordelijk?
- Op welke manier is de moeder (de vader, de grootmoeder) verantwoordelijk voor het overlijden van hun (klein)kind?

De eerste drie vragen zijn relatief eenvoudig, bijna neutraal te beantwoorden. De laatste vraag is moeilijker. Wie waagt het om de (groot)ouders voor hun onnoemelijk groot lijden (deels) verantwoordelijk te stellen?

En toch moet de zoektocht naar verantwoordelijkheid (ook in dit ongeval) centraal staan. Niet enkel omdat het aanduiden van een schuldige eenzijdig is en verlamdend werkt, maar vooral omdat het ontdekken van de verantwoordelijkheid een toekomst kan bieden aan én dader(s) én slachtoffer(s).

- 3 Waarom kun je de zoektocht naar 'verantwoordelijkheid' beschouwen als een evenwichtsoefening waarin heel je mens-zijn op de proef wordt gesteld?

- 4 Vind je de vraag 'Op welke manier is de moeder (de vader, de grootmoeder) verantwoordelijk voor het overlijden van hun (klein)kind?' gepast? Waarom wel/niet?

- 5 Vind je de moeder (vader/grootmoeder) op de een of andere manier verantwoordelijk voor het ongeval? Hoe? Waarom wel/niet?

Nawoord bij dit ongeval

Het ongeluk waarbij de peuter van 1,5 jaar om het leven kwam, werd veroorzaakt door een vrouw en dus niet door de 40-jarige Ronny. De vrouw heeft zich zelf aangeboden bij de onderzoeksrechter. Ze wist niet dat ze bij het achteruitrijden het kind had aangereiden. De peuter bezweek aan de gevolgen van een hoofdwonde. Hij werd niet overreden. Volgens het parket kan de vrouw niet gevoeld hebben dat ze het kind aanreed.

5 Wat doe ik met mijn verantwoordelijkheid?

OPDRACHT 5

De dvd '... en plots is alles anders' startte met fragmenten uit een disco. Jongeren namen er het woord over hun drankgebruik en autorijden. Alcohol is een van de belangrijkste oorzaken voor (weekend)ongevallen, ook bij oudere bestuurders. Maar alcohol is slechts het topje van de ijsberg. Denk bij de onderstaande situaties na hoe jij je verantwoordelijkheid écht neemt ...

1	Een van mijn koplampen heeft het begeven. Het is avond en ik wil nog naar het zwembad ...
2	In de buurt van de lagere school is er een zone 30. Het is dinsdag 8.30 uur, de straat ligt er verlaten bij ...
3	Een wagen rijdt de hele tijd heel dicht achter me aan. Een echte bumperklever ...
4	Samen naar die toffe disco! Ik ben vanavond BOB ...
5	120 km/h op een verlaten autosnelweg ...
6	Met de fiets naar school, het is mistig ...
7	Mijn vriend rijdt als een gek naar huis. Haast en spoed is soms goed ...
8	Na de fuif rij ik mee met wie me een lift geeft, ook al is die dronken ...

Is vergeven ook vergeten? Is vergeten ook vergeven?

Hoe moeilijk is vergeven?
Moet je alles en iedereen vergeven? Kun je ook niet vergeven?

Aantal lestijden		1
Eindtermen	Ned. aso – tso	1 // 2 // 14
	PAV bso	1,1 // 1,2 // 1,3 // 1,4 // 1,5 // 1,6 // 5,17 // 6,31
Vakoverschrijdende eindtermen		GE 1,6 // LL 2,4 // SV 1,2 // SV 2,4 // SV 2,5 // SV 3, 9 // SV 3,10 // SV 4,11 // SV 4,12 // SV 4,13 // SV 4,14

Lestips

Slachtoffer worden slaat heel wat wonden. Er zijn de verschillende vormen van schade en het (vaak onverwerkbare) verdriet bij een verlies (verder kijken dan een overlijden). Vergeven, maar niet vergeten, dat is een volkswijsheid die gebruikt wordt wanneer mensen wel nieuwe kansen willen bieden, maar behoedzaam blijven over het 'kwaad' dat de ander hen heeft aangedaan. Toch is vergeving een wezenlijk belangrijk proces om 'verder' te kunnen met het leven. Joachim Duyndam, een Nederlandse professor in de filosofie, beschreef dit vergevingsproces:

- 1 Iemand heeft de ander iets ernstigs aangedaan. Dit heeft een breuk veroorzaakt, het vertrouwen is geschonden.
- 2 Vergeven is het herstellen van de breuk die door de misstap is ontstaan. Vergeven is niet de misstap ongedaan maken (wat in een verkeersongeval – of erger – nooit kan).
- 3 De dader zet stappen:
 - vraagt om vergeving;
 - erkent zijn misstap, neemt zijn verantwoordelijkheid op;
 - geeft zijn misstap toe;
 - toont zijn spijt;
 - belooft zijn misstap niet meer te doen.
- 4 Het slachtoffer reageert:
 - spreekt de dader aan;
 - erkent de ernst van de misstap (geen minimalisatie – ziet de misstap in de juiste verhouding);
 - toont de pijn die de misstap veroorzaakt heeft;
 - wacht op vergeving tot deze oprecht gevraagd wordt.
- 5 Timing is belangrijk. Indien de vergeving te snel gevraagd wordt, is deze ongeloofwaardig. Indien er te lang gewacht wordt om vergeving te vragen, werkt dit vergiftigend.

Vergeving is een complex verhaal waarmee niet lichtzinnig mag omgesprongen worden. Het is vaak moeilijk om als slachtoffer (van een verkeersongeval) te vergeven. De wonden die geslagen zijn, zijn immers vaak groot en moeilijk heelbaar. In de dvd '... en plots is alles anders' wordt het thema vergeving eerder onrechtstreeks behandeld.

In *1 Excuses en vergeving, een verkenning* willen we de leerlingen meteen duidelijk maken hoe belangrijk vergeving is. Vergeving is een belangrijk psychologisch proces dat mensen (daders en slachtoffers) nieuwe kansen moet bieden om een gebeuren (ook een verkeersongeval) te verwerken en hun leven nieuwe richting te geven. Zelfs op een website als www.e-gezondheid.be is hierover informatie terug te vinden, wat illustreert dat de mens behoefte heeft aan vergeven.

In de dvd '... en plots is alles anders' komt de thematiek van vergeving indirect ter sprake. Willy Kerremans, Erwin Bielen en Pieter Corveleyn raken het onderwerp kort of onrechtstreeks aan. Genoeg om te ontdekken hoe moeilijk het moet zijn om die stap te zetten.

Oplossingen

OPDRACHT 1

- 1 Wraak is instinctief, maar biedt geen oplossing omdat je je dan verlaagt tot het niveau van degene op wie je absoluut niet wilt lijken. Wrok lijkt minder vernietigend, maar het verteert mensen waardoor het voorval enkel erger wordt. Wrok leidt mensen naar een doodlopende straat.
- 2 Tijd: vooraleer er sprake kan zijn van vergeving heeft de mens (dader én slachtoffer) tijd nodig om het gebeuren te verwerken (zie ook Duyndam).
Gerechtigheid: het is niet omdat de ander vergeven wordt, dat er geen gerechtigheid moet zijn. Vergeven betekent immers niet dat de taak van het gerecht afgelopen is.
Vertrouwen in de mensheid: mensen vergeven, geeft iedereen de kans om een beter mens te worden.
- 3 Omdat vergeven een toekomst biedt aan iedereen, zowel aan dader als aan slachtoffer. Pas wanneer je vergeeft (vergeven wordt) kun je verder met je leven.
- 4 Het is gemakkelijk om te zeggen dat anderen moeten vergeven, maar wanneer we zelf moeten vergeven, blijkt het plots moeilijker te zijn (dan we zelf denken of toegeven).

OPDRACHT 2

- 1 Bij **Willy** is er wrok terug te vinden: het feit dat de bestuurder vluchtmisdrijf gepleegd heeft, vindt hij een laffe daad. De dood van zijn zoon Bart lijkt daardoor vooral onvergefelijk.
Pieter ziet in dat zijn ongeval een stom voorval is dat veroorzaakt werd door de onoplettendheid van de chauffeur (en van hemzelf) en van een val (veroorzaakt tijdens het ongeval). Vaag kun je vermoeden dat er vergeven is.
De stelling van **Erwin** houdt mooi het midden. Hij heeft geen wraakgevoelens, maar wordt iedere dag (door zijn verlamming) met zijn ongeval geconfronteerd. Je kunt niet afleiden of er sprake is geweest van vergeving.
- 2 Persoonlijk antwoord

OPDRACHT 3

Persoonlijk antwoord

Is vergeven ook vergeten? Is vergeten ook vergeven?

1 Excuses en vergeving, een verkenning

Vergeven en vergeten ... Veel mensen houden het bij vergeven, maar niet vergeten. Een diep-menselijke, vaak echt begrijpelijke houding. De ene spreekt over excuses aanvaarden, de ander over vergeving ... Excuses aanbieden, sorry zeggen, is nooit gemakkelijk. Het is je fouten herkennen en erkennen, in de spiegel gaan staan en een minder mooie kant zien. Excuses aanbieden is geconfronteerd worden met jezelf en je dan kwetsbaar opstellen. Hoe zal de ander op de excuses die ik aanbied reageren? Aanvaardt de ander, degene die ik met woorden (of daden) gekwetst heb, mijn excuses of krijg ik de deur op mijn neus? En hoe moet ik dan reageren? Omdat zich verontschuldigen, vergeving vragen en/of krijgen een belangrijk proces is, zijn veel mensen, gelovig of niet, hiermee ' bezig '. Zelfs op een website over gezondheid is hierover interessant leesvoer terug te vinden.

Vergeven, maar niet vergeten

Als iemand ons beledigt, vernedert of kwetst, reageren we op het moment zelf altijd instinctief. Die reactie komt voort uit een gevoel van woede, onmacht, onrecht of een gehavend zelfbeeld. Niemand kan ter verantwoording worden geroepen voor deze reactie, want hij kiest er niet voor. Ze komt vanzelf, spontaan.

Na de emoties van het eerste moment komen de andere gevoelens: wraakgevoelens, wrok of vergiffenis. Het zou mooi zijn als we het hele incident ook konden vergeten, maar dat overkomt ons zelden en alleen als we ons maar licht gekwetst voelen.

Wraak is nooit het juiste antwoord, want dan doe je de andere aan wat je zelf werd aangedaan. Er zijn verschillende redenen waarom vergelding negatief is. Een Chinees spreekwoord luidt: *Als haat beantwoordt wordt met haat, wanneer komt er dan een eind aan de haat?* Als je iemand kwaad wilt doen, verlaag je je ook tot het niveau van diegene op wie je net niet op wilt lijken. Dat verklaart ook waarom iemand die wraak neemt zich zelden lekker voelt: hij wordt nu op zijn beurt beul.

Als we die instinctieve, primaire drang tot vergelding voelen – wat trouwens heel natuurlijk is – doen we er daarom goed aan om het te laten overwaaien in plaats van ons erin vast te bijten en de haat nog aan te wakkeren.

Wrok is op het eerste gezicht minder destructief dan wraak, gewoon omdat het minder zichtbaar is. In werkelijkheid is het een vorm van verterende agressie die zich tegen de eigen persoon keert. In plaats van de ander kwaad te doen, richten we de pijlen op onszelf en maken het alleen maar erger. Op die manier maken we ons niet los uit de rol van slachtoffer, maar pinnen we er ons in vast zonder dat we er nog uit raken, en dat maakt het zo schadelijk.

Vergiffenis daarentegen komt nooit vanzelf. Het is iets waarnaar je op zoek moet, waaraan je moet werken, iets wat tijd vraagt om zich te manifesteren. Vergiffenis is perfect te verzoenen met een verlangen naar gerechtigheid, wat iets heel anders is dan wraak. Als je iemand vergeeft, zeg je degene die je gekwetst heeft: 'Ik geloof dat je meer waard bent dan het kwaad

dat je me hebt aangedaan.' Het is die houding die we moeten nastreven: vertrouwen in de mensheid. Ze geeft een grote gemoedrust en vermindert de innerlijke spanning aanzienlijk.

Het spreekt voor zich dat we elke van deze gevoelens kunnen hebben, ieder om beurt. Vergeven is niet alleen de spons over iets halen, het is ook heilzaam voor jezelf. Maar we moeten het natuurlijk ook op onszelf toepassen. Het is immers heel gemakkelijk om anderen aan te sporen om te vergeven. Het zelf doen is een pak moeilijker.

Uit: www.e-gezondheid.be, Dr. Catherine Solano, bewerkt door C. De Kock, gezondheidsjournaliste

OPDRACHT 1

- 1 In 'Vergeven, maar niet vergeten' wordt een duidelijk onderscheid gemaakt tussen 'wraak' en 'wrok'. Leg kort uit.

- 2 In het fragment over vergiffenis kun je drie kernwoorden, kernideeën ontdekken. Leg uit:

- tijd _____

- gerechtigheid _____

- vertrouwen in de mensheid _____

- 3 Waarom is vergiffenis ook 'heilzaam voor jezelf'?

- 4 De tekst besluit met '*Vergeven is niet alleen de spons over iets halen, het is ook heilzaam voor jezelf. Maar we moeten het natuurlijk ook op onszelf toepassen. Het is immers heel gemakkelijk om anderen aan te sporen om te vergeven. Het zelf doen is een pak moeilijker.*' Hoe begrijp jij dat?

2 ... en plots is alles anders

In de dvd '... en plots is alles anders' komen geen daders aan het woord en lijkt het wel of er nergens sprake is van excuses en/of vergeving. Toch is er hier en daar subtiel sprake van onderhuidse spanningen rond dit thema.

OPDRACHT 2

Vader Willy Kerremans over het ongeval van zijn zoon Bart: ... *En om 6.20 uur hebben twee meisjes die ook van een nachtje uit terugkwamen hem zien liggen. Van in de verte zagen ze een zak cement liggen en ze kwamen nader en ze zagen Bart liggen. Bart is volgens de reconstructie van de verkeersdeskundigen aangereden ongeveer ter hoogte van de grote eik die daar staat. Hij is meegeslept, meegeduwd, meegesleurd een 80 m tot ongeveer de plaats waar we hier staan. En hij was op slag dood. De bestuurder, daar weten wij helemaal niets van. Dat is een zuiver vluchtmisdrijf. Dus hij heeft hem gewoon hulpeloos laten liggen. En dat is een heel laffe daad, daar zitten wij nog elke dag mee gewrongen.*

Pieter Corveleyn die met zijn scooter door een wagen aangereden werd: *Hoe ik terugkijk op mijn ongeval? Je hebt twee aspecten. Een van onoplettendheid van de chauffeur van de auto. Onoplettendheid die iedereen wel kan overkomen. En langs de andere kant dat het toch wel ... ja, we reden allebei heel traag en ik ben op een domme manier gevallen, en dat heeft zo'n grote gevolgen ... dat je toch wel merkt dat domme ongevallen, stomme ongevallen toch wel zware gevolgen kunnen hebben en uw leven gaat er volledig anders uitzien.*

Erwin Bielen die met zijn motor onder een vrachtwagen terecht kwam: ... *Ik heb geen wraak of haat ... Hij heeft wel niets, maar wij worden er iedere dag mee geconfronteerd. Die stoel, die gaat niet weg ...*

- 1 Deze drie getuigen hebben het (on)rechtstreeks over excuses en vergeving. Analyseer de getuigenis en situeer de houding van Willy, Pieter en Erwin. Noteer ook waarom zij op die manier die houding aannemen.

Willy _____

Pieter _____

Erwin _____

- 2 Heb je begrip, of eerder onbegrip voor hun reactie? Waarom? Welke houding begrijp je het best? Het minst?

OPDRACHT 3

De titel van dit lesmoment was 'Is vergeven ook vergeten? Is vergeten ook vergeven?' Hoe sta jij tegenover die titel? Welke inhoud heeft de titel voor jou (gekregen)?

Beperkte vrijheid?

Iedereen heeft rechten, maar ook plichten.

Aantal lestijden	2 - 3
Eindtermen PAV – bso	4 // 5 // 6
Vakoverschrijdende eindtermen	LL 3,4 // SV 3,4 // SV 3,5 // SV 3,6 // SV 3,10 // BZ 3,17 // GZ 3,9

Lestips

Ook vrije meningsuiting en democratisch beslissen zijn belangrijke rechten waarmee de leerlingen voortdurend geconfronteerd worden. Bovendien is het belangrijk dat zij die rechten niet enkel voor zichzelf opeisen, maar ook aan anderen gunnen.

Instap (zie ook Oplossingen)

Je kunt de leerlingen vragen of zij 'rechten' hebben. Welke? Welke zijn voor hen belangrijk?

Bestaat er zoiets als de rechten van de mens? (→ overstap naar de Universele Verklaring)

Waarom dienen die? Waarom was die Verklaring nodig?

Welke rechten kennen zij?

Kennen zij (internationale) organisaties die inbreuken op die mensenrechten aanklagen?

Zijn er ook kinderrechten? Welke rechten horen daar voor hen thuis?

Zijn er ook minderjarigen die extra kwetsbaar zijn en meer bescherming nodig hebben? Wie?

→ Overstap naar de dvd: verdienen gehandicapten ook speciale rechten?

Eventuele slotactiviteit

Iedere leerling neemt een recht of een gevolg van de mensenrechten dat hij/zij persoonlijk heel belangrijk vindt en schrijft het op een kaartje. Vervolgens maakt hij/zij er een verwerking en voorstelling van. Dat kan bv. zijn: een **slogan, cartoon, tekening, woordenverzameling, beeld**. Nadien houden de leerlingen een tentoonstelling van alle kunstwerken. Iedereen schrijft op een klein kaartje het onderwerp of een titel van het kunstwerk met zijn/haar naam erbij.

Andere mogelijkheid

In groepjes van drie of vier rangschikken de leerlingen de volgende uitspraken volgens belangrijkheid. Eén uitspraak moeten ze zelf aanvullen.

1

(Met 'opvoeden tot burgerzin' willen wij ...) onze leerlingen doen inzien dat onze samenleving slechts kan functioneren als iedereen de regels ervan respecteert.

2

(Met 'opvoeden tot burgerzin' willen wij ...) onze leerlingen stimuleren om kritisch en zelfkritisch na te denken over de uitdagingen van onze samenleving.

3

(Met 'opvoeden tot burgerzin' willen wij ...) onze leerlingen stimuleren om een eigen bijdrage te leveren aan de uitdagingen van onze samenleving.

4

(Met 'opvoeden tot burgerzin' willen wij ...) de waarden en normen van de mensenrechten aan onze leerlingen leren kennen en waarderen.

5

(Met 'opvoeden tot burgerzin' willen wij ...) onze leerlingen gevoelig maken voor andere waarden als respect voor verscheidenheid, solidariteit met de zwakkeren ...

6

(Met 'opvoeden tot burgerzin' willen wij ...)

Oplossingen

OPDRACHT 1

Situatie 1

Van de wet mogen kinderen op het voetpad spelen, zolang ze het verkeer (auto, fiets, voetgangers ...) niet hinderen of in gevaar brengen. Op sommige plaatsen worden er zelfs speciale speelstraten voor kinderen vrijgemaakt. In die straten mogen kinderen op bepaalde momenten (bijvoorbeeld in de vakantie) ook op straat spelen. Natuurlijk moeten kinderen ook naar hun ouders luisteren of naar andere personen die voor hen verantwoordelijk zijn (leerkrachten, leiders van de jeugdbeweging ...). Als deze mensen de kinderen die onder hun hoede vallen, verbieden om op het voetpad te spelen dan moeten die kinderen luisteren. Via deze situatie kunnen we overstappen op 'rechten en plichten'. Welke rechten kennen jullie? Waartoe dienen die? ...

Op www.kinderrechtswinkel.be kom je heel wat te weten over rechten en plichten. Als minderjarige kun je hier ook steeds met al je vragen terecht.

Situatie 2

Els kan inderdaad verplicht worden om de plank weer te laten weghalen.

Deze situatie biedt ons de mogelijkheid om over te stappen op de rechten van iedere mens. Zo komen we via een klasgesprek tot de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens, aanvaard door de Verenigde Naties en organisaties die hun werking baseren op die Verklaring (Amnesty International - Human Rights Watch).

Situatie 3

Wat had Albert moeten doen? Hij had niet zomaar de betrokken verzekeringsmaatschappijen mogen geloven.

- 1 Albert kan aan zijn garagehouder vragen of er wel degelijk een totaal verlies is en of de vervangingswaarde van € 2000 wel voldoende is. Bestaat daarover twijfel, dan zal hij, op kosten van de rechtsbijstandsverzekeraar, een raadgevende voertuigexpert raadplegen.
- 2 Het besluit van de raadsgeneesheer van de tegenpartij om Albert genezen te verklaren moet onderzocht worden door een eigen raadsgeneesheer; als die besluit dat het onaanvaardbaar is, zal een tegensprekelijke expertise moeten doorgaan.
- 3 Eveneens kan Albert een advocaat raadplegen, in plaats van zomaar het voorstel betreffende de schadevergoeding vanwege de verzekeringsmaatschappij te aanvaarden.

Besluit: een slachtoffer van een verkeersongeval (of een ander ongeval) heeft recht op degelijke informatie en bijstand.

OPDRACHT 2

- 1 burgerlijke rechten
 - recht op een naam en een nationaliteit (art. 7)
 - het behoud van identiteit (art. 8)
 - het recht op leven (art. 6)
 - het non-discriminatiebeginsel (art. 2)
 - het verbod op foltering (art. 37)
 - het recht op bescherming tegen fysiek geweld (art. 19 en 34)
 - het recht tegen willekeurige arrestatie (art. 37 en 40)
 - het recht op privacy
- 2 politieke rechten
 - vrijheid van meningsuiting (art. 12 en 13)
 - vrijheid van vereniging en vergadering (art. 15)
 - vrijheid van gedachte en godsdienst (art. 14)
 - vrijheid van toegang tot informatie (art. 17)
- 3 economische rechten
 - het recht van vrijwaring van uitbuiting (art. 32 en 36)
 - In artikel 4 wordt het probleem algemeen behandeld.
- 4 sociale rechten
 - Ook art. 4 verwijst hiernaar.
 - recht op onderwijs (art. 28 en 29)
 - recht op sociale zekerheid (art. 26)
 - recht op gezondheidszorg (art. 24)
- 5 culturele rechten
 - Art. 4 handelt hierover.
 - recht op rust en ontspanning, spel en actieve en passieve deelname aan het cultureel leven (art. 31)

OPDRACHT 3

- 1 Je recht om iemand te zijn - Je recht op een eigen mening - Je recht op informatie - Je recht op privacy - Je recht op een goed leven.
- 2 Je recht op spel, rust en cultuur - Je recht op onderwijs - Je recht op een gezin - Je recht op gezondheidszorg.
- 3 Bescherming tegen geweld - Bescherming tegen druggebruik - Bescherming tegen ontvoering naar het buitenland - Bescherming tegen kinderarbeid.

OPDRACHT 4

niet oké – oké – niet oké – niet oké – oké

OPDRACHT 5

- Je hebt recht op bescherming tegen zware arbeid.
- Je hebt recht op informatie.
- Je hebt recht op je eigen geloof.
- Je hebt recht op privacy.
- Je hebt het recht om je mening te zeggen.
- Je hebt recht op gezondheidszorg en op hulp.

Voor de verklaring: ga naar <http://www.kinderrechtencommissariaat.be/> Klik op <18 jaar, jouw rechten. Je vindt hier concrete voorbeelden.

OPDRACHT 6

- Mensen met een handicap (fysiek of mentaal) verdienen evenveel respect en evenveel recht op menselijke waardigheid en vrijheid als om het even wie.
- Door de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens, aanvaard door de Verenigde Naties, werd afgekondigd dat ieder lichamelijk, verstandelijk of sociaal gehandicapt persoon recht heeft op bijzondere behandeling, opvoeding en zorg, vereist door zijn buitengewone situatie.
- Ook zij hebben recht op economische zekerheid en een behoorlijke levensstandaard.

Beperkte vrijheid?

Als je na een ongeval anders moet gaan leven, zoals de dvd duidelijk maakte, verandert je gewone leven ook wat praktische zaken betreft.

OPDRACHT 1

Lees de onderstaande situaties en zoek uit.

Situatie 1

Op een woensdagnamiddag in oktober komt Thomas binnen in de Kinderrechtswinkel. Hij heeft een vraag waar hij en zijn vriendjes mee zitten:

Wij spelen in onze straat vaak op het voetpad met ons skateboard! Maar af en toe zijn er burens die daarover problemen maken ... Mogen zij daarvoor de politie bellen als we niet luisteren? Onze ouders vinden het goed dat we op het voetpad spelen. Mogen zij ons eigenlijk verbieden van op het voetpad te skaten?

Situatie 2

Ook Els heeft een probleem. Zij woont als 20-jarige sinds kort alleen. Omdat zij na een verkeersongeval in een rolstoel terecht kwam, woont zij op een benedenverdieping. Gelukkig dat ze deze flat vond, want niet in alle flatgebouwen zijn liften voor gehandicapten voorzien. Jammer dat om de inkom binnen te gaan, er twee treden zijn. Voor Els werd hier een plank gelegd. De buurtbewoners protesteren omdat hierdoor de vlotte doorgang voor de voetgangers op het voetpad wordt belemmerd. Moet Els de plank weer laten weghalen en noodgedwongen op zoek gaan naar een andere woning?

Aansluitend klasgesprek: welke rechten hebben verkeersslachtoffers?

Lees ook deze situatie.

Situatie 3

Albert rijdt met de auto naar het werk. Hij wordt achteraan aangereden. Terwijl hij in het ziekenhuis ligt, gaat de expertise van zijn voertuig door. De voertuigexpert besluit tot een totaal verlies en raamt de 'waarde voor ongeval' op slechts € 2000, eerder een beperkte vergoeding voor de gebruikserving. Albert aanvaardt de voorgestelde som.

Een jaar na het ongeval stuurt de arbeidsongevallenverzekeraar een brief naar Albert waarin staat dat hij als volledig genezen wordt beschouwd. Albert heeft nog steeds nekpijn en hoofdpijn en is vergeetachtig. Hij denkt dat hij toch niets kan ondernemen en berust.

Klasgesprek: Zou jij als Albert gedaan hebben? Had het anders gekund?

OPDRACHT 2

In 1948 aanvaardde de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties een 'Universele Verklaring van de Rechten van de Mens'. In die verklaring zijn de basisrechten vastgelegd die voor iedereen en altijd gelden. Je kunt ze in vijf groepen opdelen.

Welke? Geef van elk van die rechten een concreet voorbeeld.

OPDRACHT 3

Ga naar www.kinderrechten.be en los de onderstaande vragen op.

1 Welke algemene rechten heb je altijd en overal?

2 Welke rechten heb je in je dagelijkse leven?

3 Tegen welke vormen van geweld beschermt het kinderrechtenverdrag je?

OPDRACHT 4

Waar komen in deze situaties de rechten in het gedrang?

Situatie	oké	niet oké
Op wereldniveau hebben meer dan de helft van de personen met een handicap geen toegang tot essentiële voorzieningen.		
De openbare gebouwen in ons land zijn toegankelijk voor mensen met een rolstoel.		
Oorlog en vernieling, ongezonde leefomstandigheden, ontbreken van kennis over handicap en over de oorzaken, preventie en behandeling ervan zijn factoren die verantwoordelijk zijn voor het stijgende aantal handicaps en de sociale uitsluiting van mensen met een handicap.		
Er is een duidelijk verband tussen armoede en handicap.		
Naast de Olympische Spelen worden ook de Paralympics georganiseerd.		

OPDRACHT 5

Welke rechten worden hieronder afgebeeld?

	Rechten	Eenvoudige verklaring
		
		
		
		
		
		

OPDRACHT 6

Samen met je rechten heb je ook plichten. Je recht op een eigen mening geeft je niet het recht om ongeleefd te worden tegen je ouders, leerkrachten ...

Je recht op bescherming tegen kinderarbeid ontslaat je niet van je plicht om thuis af en toe een handje te helpen.

Welke plichten hebben wij t.o.v. mensen met een handicap?

Eerste hulp bij ongevallen: de hulpdiensten opbellen

Hoe verwittig ik de hulpdiensten?

Aantal lestijden	korte aanvulling
Eindtermen Ned. tso – bso	9 // 10 // 11 // 14 // 16
Vakoverschrijdende eindtermen	ME 7

Lestips

Niemand weet hoe we zullen reageren als we getuige zijn van een ongeval en (al dan niet over onze toeren) de hulpdiensten moeten verwittigen. Het loont zeker de moeite om dit met de leerlingen meerdere keren in te oefenen, zodat bv. het vermelden van de eigen naam en de exacte plaatsbepaling een automatisme worden.

Volg de instructies op de leerlingenbladen.

Vermijd dat leerlingen zelf op YouTube op zoek gaan naar filmpjes van ongevallen, want er zijn soms gruwelijke beelden in omloop. Gelukkig is een aantal van die gruwelijke filmpjes in eerste instantie wel beveiligd zodat de leerlingen ze niet onbewust te zien krijgen.

Oplossingen

OPDRACHT 1

- 112 of 100
- 112 of 100

100 is een nummer voor dringende hulp in België, 112 is een Europees noodnummer. Heb je alleen de politie nodig, dan bel je 101.

OPDRACHT 2

- Wie ben jij?
- Wat is er gebeurd (algemeen bv. een ongeval, een brand)?
- Waar is het gebeurd? Vermeld niet alleen de straat, maar zeker ook de gemeente. Er zijn wel meer gemeenten waar er een Brugseweg of Gentsebaan is.
- Welke voertuigen zijn erbij betrokken?
- Hoeveel mensen zijn erbij betrokken? Hoeveel vermoedelijke slachtoffers? Hoe is hun toestand (op het eerste gezicht)? (Als je EHBO volgde, kun je misschien nog wat meer gegevens vertellen.)

Eerste hulp bij ongevallen: de hulpdiensten opbellen

Als je getuige bent van een ongeval is het heel belangrijk dat je snel de hulpdiensten kunt verwittigen. In sommige gevallen kun je stellen: elke seconde telt. Het is dus handig als je precies weet hoe het hoort en als je dit al eens eerder oefende.

OPDRACHT 1

Op welk nummer kun je de hulpdiensten bellen?

Je bent op straat getuige van een ongeval. Je eerste reflex is de hulpdiensten bellen.

Welk nummer ga je bellen met een vast toestel? _____

Welk nummer vorm je met je gsm? _____

Check het antwoord op de site van het Rode Kruis:

http://www.rodekruis.be/NL/_HeaderNavigatie/Hulptips/hoedehulpdienstalarmeren/

OPDRACHT 2

Welke gegevens willen de hulpdiensten horen?

Een voorbeeldtelefoontje op de site van het Rode Kruis:

'Hallo, u spreekt met Hanna De Waele. Ter hoogte van nummer 19 in de Nieuwstraat in Diepenbeek is een vrachtwagen tegen een elektriciteitspaal gereden die is afgeknakt. De tank van de vrachtwagen heeft gevaarnummer 856-1796. De chauffeur blijkt niet te zijn gekwetst.'

Welke gegevens vermeldt de beller zoal?
